

Пријоморске новине

БУДВА, 30. ЈУНА 1999. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 4 ДИНАРА

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXVII • БРОЈ 439.

МИТ: О, МАНИ!

Када је НАТО објавио да је сусједовао своја бомбардовања Југословије и да је рат завршен, та вијесност је у мени изазвала радосћан немир - као лахор у старој брези. Са атресором смо, ево, некако изашли на крај, али никако да дочекамо крај једне молоховске власти и њене пољишке која, све у име највећика и првостепенога, већ десет година обмањује свој народ и траја у пропаљу. Пале су хиљаде људских живота, и у овом разшу су сви губитници, највећима они на Косову, али за челикче су што снажније за које њихов кодекс националне часнице не мари нити о штете води рачуна.

Приче о побједи су, у најмању руку, неукусно рућање народу чију су очевину профућкали збој личних поштреба и поштреба своје парадије, претпослављајући их поштребама државе и њених грађана. Додуше, у овом разшу нам је нација увреда и срамота, али се што морало избјести. Када је сасвим јасно: било би веће витештво да о нашој судбини није одлучивало наше највишие руководство.

Да је о нашој судбини одлучивао најславнији дуелаш Сирено де Бергерак којему је Едмонд Ростан дао бесмртност не би било ништа огорчајуће него да је уједно и пољски славимо и простишавамо побједом. Слободан Милошевић је, врло самоујерено и побједнички, свом народу рекао: „Побиједили smo! Усјели smo да послије стотинак година Уједињене нације вратимо на пољашку сцену!“ Ростанов јунак је блесао као мачевалац и као циник, али не оволики. Сирено де Бергерак једнако је жудио за борбом и за мудрошћу. За неке наше мачеваоце се не би могло закључити да у штом постелегу имају великих амбиција.

Народ је и овој пуштији дигају склоност својих вођа, спасиошвених поклоника рата, јер су у њему оживјели његови пољарски жар. Очигледно је да је и у овом разшу претворио ратнички и осјећаји в дух наших косовских предака који још живи у нама. Само по себи, што нам није мана, уколико није илог митоманије проплив које се узалудно бори пољезна филозофија.

Понекад ми се учини да се карактер наше нације, баш као нарав појединца, може измијенити. Али, авај, што је само привид јер у збунљија промјена нема.

Прошлог уторка је неки гостодин сасвим случајно уљунуо кроз прозор свој „мерцедес“ и нехочаше појодио цијелу једнот младића који је ишао пољочником. Кривац је омах зауставио „мерцедес“, изашао из њега и извинио се. Али младић није прихватао његово извинење: „Ако што говориш мени, ја не прихваташ да ме било ко уљује!“ викнуо је и ударио гостодина. Тако је тај гостодин добио башине само зато што је уљунуо...

Такав је наш народ који је и у овом разшу, као и у сваком другом разшу, имао срце на правом мјесту. Али ратна срећа не зависи само од храбрости, колико тог да је она близава. Зависи и од мудрошти оних који народ воде у рат збој трапе или избачене, на главу окренуше побједе. Дао бих руку у врату да је и шећрт пољеље власуљара схвашао све обмане пољашких челиника, а они опећ народу нуде обећања о бразду обнављању, порушене земље, о миру, о највећку. Чак ако је и озбиљно, времено тој! Мисије је увијек био обавијен којекаквим, па и оваквим, празноверијима.

Свако наше неслагање око митна довољан је разлог да његов поборник и његов пропливник пуштају један у другога, да промаше и да се са поришиша врати као првијешчи. И, наравно, као прави пољевији.

Мисија о... мана? Маштожани!

ПОНОВО ОТВОРЕН ЈАДРАНСКИ САЈАМ

Предсједник Општине Будва Раде Гргевић поздравља учеснике и госте Јадранског сајма

На Јадранском сајму су од 21. до 24. јуна одржани 23. Сајам намјештаја, опрема и унутрашње декорације и 8. Међународна туристичка берза и сајам са укупно 41 излагачем из Србије и Црне Горе. Првом скупу привредника послје тромјесечног затица и прекида свих значајнијих послова проузрокованих ратом и бомбардовањем наше земље, присуствовао је већи број пословних људи из земље и иностранства. Ове двије сајамске манифестације које су, иначе, требале да се одрже у априлу, означиле су истовремено и почетак закашњеле туристичке сезоне пробудивши, ипак, наду да је то које је пред нама није потпуно изгубљено.

Сајам намјештаја и туристичку берзу отворио је Владимира Митровић, министар туризма у Влади Црне Горе, а у име домаћина госте и учеснике сајма и берзе поздравили су Јанко Ражднатовић, генерални директор Јадранског сајма, и Раде Гргевић, предсједник Општине Будва.

(Страна 3.)

У
ОВОМ
БРОЈУ:

• ВОДОСНАБДИЈЕВАЊЕ КОД ВОДЕ БЕЗ ВОДЕ

(Страна 5)

• КОНАЧНО ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И ХОТЕЛИЈЕРСТВО

(Страна 11)

• ХОТЕЛ „4. ЈУЛ“ У ПЕТРОВЦУ СПРЕМНО ДОЧЕКУЈЕ СЕЗОНУ ОДМОР У „БЛАТУ ЖИВОТА“

(Страна 4)

• ПРИЧЕ СТАРИХ КИНЕМАТОГРАФА ГОЈКО КАСТРАТОВИЋ: ЦРНОГОРСКИ ФИЛМ ДАНАС ЈЕДВА ПОСТОЈИ

(Страна 14)

• ДВАДЕСЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ ПЕТРА ЛУБАРДЕ ЊЕГОШЕВСКА РИЈЕЧ НА ПЛАТНУ

(Страна 16)

• ОНА КРАЈУ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ БОЉИ УСПЈЕХ *

(Страна 28)

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

ПРЕДЛОЖЕНО СМАЊЕЊЕ БУЏЕТА

● Осма сједница Скупштине општине Будва, заказана за 24. јуна, одложена дан уочи сједнице збора, како је образложено, шешкоћа у обезбеђивању кворума за рад и одлучивање и поново заказана за 1. јула.

Према предложеном дневном реду одборници треба да одлуче: о измјенама и допунама Одлуке о приступању изради УП стамбено-пословно-туристичке зоне „Розино“; о завршном рачуну Буџета општине Будва за 1998. годину; о измјени и допуни одлуке о буџету општине Будва за 1999. годину; о измјенама Одлуке о накнади за привремено коришћење неизграђеног градског грађевинског земљишта и изграђеног земљишта у општој употреби за 1999. годину; о утврђивању нацрта измјена и допуна УП стамбено-пословно-туристичке зоне „Розино“ и стављању на јавну расправу; о утврђивању нацрта измјена и допуна УП „Стари град“ и стављању на јавну расправу; о приступању изради измјена и допуна ДУП „Розино“; о стављању ван снаге дијела Одлуке о одређивању градског грађевинског земљишта; о измјени Програма одржавања градског грађевинског земљишта; о Програму преветнивних мјера и активности за заштиту од пожара за љетњи период; о превозу путника у градском

и приградском саобраћају; о допуни Одлуке о регулисању саобраћаја на путевима... На сједници ће се разматрати и предлог рјешења о именовању жирија за додјелу Ноћнебарске награде, изјештај о раду КСЈП „Будва“ у 1998. години са програмом рада и финансијским планом за 1999. годину, Програм рада и финансијски план ЈП „Водовод и канализација“ за 1999. годину, информације о раду ЈП „Медитерански спортски центар“, ЈП „Морско дјобро“, о пословању привреде општине Будва за 1998. годину и о расељењима лица и раду хуманитарних организација у општини Будва за 1998. годину. Предложено је давање сагласности на именовање директора КСЈП „Будва“, доношење више рјешења о изузимању и давању земљишта, и, за крај сједнице, одборничка питања, одговори и обавјештења.

С обзиром да „Приморске новине“ излазе уочи сједнице у овом броју уместо изјештаја доносимо изводе из дијела припремљеног материјала за сједницу.

МАЊИ И ПРИХОДИ И РАСХОДИ

Према предлогу Одлуке о измјени и допуни Одлуке о буџету општине Будва за 1999. годину планирани приходи и расходи се са 85.795.000 динара смањују на 70.045.000 динара. За првих пет мјесеци ове године, према образложењу одлуке, остварено је свега 14,64% планираних прихода што наговештава да се планирани износ буџета не може остварити. Дошло је до значајног смањења прихода по основу: пореза на лична примања, пореза на имовину грађана, пореза на промет непокретности, накнаде за коришћење градског грађевинског земљишта, накнаде за уређивање градског грађевинског земљишта и локалних комуналних такси, па из тога произилази да се обавезе према корисницима буџетских средстава и за програмске манифестије не могу испоштovati у планираном износу.

Приходи буџета према измјени одлуке треба да се обезбеђује из јавних прихода (19.455.000 динара) и намјенских прихода за финансирање комуналних дјелатности (50.590.000 динара). Због смањења прихода Секретаријат за привреду и финансије у изјеву одлуци је уградио смањење зарада и других личних примања за 50 одсто, смањење материјалних трошка на минималан износ који омогућује континуитет у процесу рада за 12 одсто, смањење трошка инвестиција и инвестиционих улагања за 19 одсто, ревидирање планираних износа за програм-

ске манифестије у укупном износу за 46 одсто (у појединачном износу за фестивал Град театар се издваја 500.000 динара и исто толико за „Пјесму Медитерана 1999“), смањивање планираних износа за дотације за 67 одсто, осим планираних износа за стипендије и награде ученика и студената и дотација за финансирање мјесних заједница које остају у планираном износу, и смањење накнаде за коришћење неизграђеног градског грађевинског земљишта за 50 одсто чиме се и износ за Програм одржавања градског грађевинског земљишта умањује за 41 одсто.

ЈЕФТИНИЈЕ „ПРИВРЕДЕ МЕНЕ“ НАКНАДЕ

Одлуком о измјенама Одлуке о накнади за привремено коришћење неизграђеног градског грађевинског земљишта и изграђеног земљишта у општији употреби предложено је да се почетни износи накнаде умањују за 50 одсто по свим ставкама. Смањење од 50 одсто предлаже се и за коришћење платоа и тргова у заштићеним градским језгрима и простора уз зидине Старог града, као и на јавним површинама за постavljanje столова за угоститељство.

Наведено смањење накнада Секретаријат за урбанизам је предложио због смањеног интереса корисника и пројектне да би се умањењем накнаде за привремене локације могао да се повећа интерес и остваре бољи економски резултати.

НОВИ УРБАНИСТИЧКИ ПРОЈЕКТИ

Према предлогу дневног реда одборници треба да се изјасне о усвајању нацрта измјена и допуна три урбанистичка пројекта: ексклузивне зоне Свети Стефан - Шумет, стамбено-пословно-туристичке зоне Розино и Стари град, а послије усвајања нацрта о њима ће се водити јавна расправа.

Ревизијом УП Свети Стефан - Шумет пријешена је зона клизишица, у зони Црвене главице су дата нова саобраћајна рјешења а на самом рту Црвена главица предвиђена је изградња туристичких капацитета. Рецензија комисија је предложила да се зона клизишица третира као једна урбанистичка парцела на којој треба извршити анализу стабилности, да се ексклузивност плана подигне на виши ниво тиме што ће се смањити величина објекта и повећати број паркинг мјеста, а да се туристичко насеље на рту Црвена главица третира као зона намијењена ексклузивном туризму с посебним урбанистичко-техничким условима, као јединствен комплекс који ће бити реализован на основу конкурсних радова.

Зона урбанистичког пројекта Розино је проширења на простор аутобуске станице и ауто-сервиса што чини логично џелину с новим насељем посебно када су у питању нова саобраћајна рјешења. Комисија за стручну оцјену (рецензију)

је оцјенила да концепт овог пројекта има високи стандард и у многоме ће надокнадити недостатке сусједних насеља у новим друштвеним садржајима и услугама. Двије јаке саобраћајнице по дужој страни насеља и велики паркинг простори у сутерену обезбеђују квалитетан саобраћај, а двије „прекинуте“ попречне саобраћајнице и несметан пешачки саобраћај. Ово је посебно важно за пешачку везу из центра Будве са будућим спортским центром кроз ово насеље. Велика дворишта омогућиће више намјена (базени, мали спортиви, дјечије игре...).

Комисија за стручну оцјену (рецензију) УП Стари град је оцјенила да нацрт омогућава оптималне могућности Старог града уз детаљна рјешења која ће бити разрађена у предлогу урбанистичког пројекта. Комисија је оцјенила да овај нацрт представља уводни дио урбанистичког пројекта па је предложила да се уради детаљан програмски задатак, тако да се доприноси побољшању како не дошло до деструкције Старог града и његовог живота, а све на основу програма који је дат за претходни урбанистички пројекат Старог града. Треба обратити пажњу на Будву као споменик, јер, по оцјени Комисије, сваки објекат је дио тог споменика.

ЗАШТИТА ОД ПОЖАРА

Предложеним Програмом превентивних мјера и активности за заштиту од поžara за љетњи период 1999. године наглашено је посебна пажња спровођењу мјера заштите од поžara мора се поклонити у времењу од 15. јуна до 15. октобра.

Предузећа, установе, општински органи и друга правна лица дужна су да донесу план појачаних, превентивних и репресивних мјера заштите од поžara, да изврше детаљан преглед ватрогасне опреме и средстава за гашење поžara, да изврше детаљан преглед електро и громобранске инсталације и исте ускладе према постојећим технич-

ким нормативима, да изврше контролу свих котларница и плинских станица од стране стручних лица за ову врсту послова и исте доведу у стање сходно техничким прописима, да изврше чишћење и проређивање шумских површина у посједу, да све запослене раднике упознају са опасностима и мјерама заштите од поžara на својим радним мјестима и гашењу расположивим против-поžарним средствима.

Програмом су предвиђене посебне обавезе Општинске ватрогасне јединице, КСЈП „Будва“, ЈП „Водовод и канализација“, Електродистрибуције и локалних средстава јавног информисања.

ФИНАНСИЈСКИ ПЛНОВИ НА ПОПРАВНОМ

Секретаријат за комунално стамбене послове, као надлежни орган који врши надзор над радом комуналних предузећа, предложио је Скупштини општине да се не да сагласност на финансијске планове КСЈП „Будва“ и ЈП „Водовод и канализација“ и за 1999. годину.

Образложуји такав предлог Секретаријат за комунално стамбене послове је препоручио органима управљања и руковођења КСЈП Будва да план рада и финансијски план прилагоде новим, крајње неповољним условима привређивања и ситуацији у којој се нашла туристичка привреда, а самим тим и комунална

област. Сасвим је извјесно да се неће остварити планирани приходи из буџета Општине, нити они који се односе на уговоре са правним субјектима, а због врло критичних економско-социјалних услова привреде и становништва није реално очекивати корекцију цијене комуналних услуга што ће додатно усложити пословање. Секретаријат је констатовао да цијене које је утврдио Управни одбор КСЈП „Будва“ нијесу правилно ваљане јер на њима није дала сагласност Општине.

Предложуји да се не да сагласност на производно-финансијски план ЈП „Водовод и канализација“ Секретаријат за комунално

стамбене послове је оцјенио да је ово предузеће у претходном периоду било скочено с наглашеним проблемима у пословању као и недовољно обазривим понашањем управљачке и руководеће структуре што је у којој се тренутно налази ово предузеће. Органима управљања и руковођења је препоручено да план прилагоде условима који су неповољни за пословање туристичке привреде, као и да имају у виду да није реално очекивати корекцију цијене воде. Разлог због чега Секретаријат за комунално-стамбене послове

предлаже да се не да сагласност на производно-финансијски план ЈП „Водовод и канализација“ је и то што је Управни одбор овог предузећа изгласао нову цијену воде без сагласности оснивача и не позивајући се на чл. 8. Одлуке о друштвеној контроли цијена.

Органима управљања и руковођења КСЈП „Будва“ и ЈП „Водовод и канализација“ је препоручено да планове рада и финансијске планове за ову годину прилагоде новонасталим условима и предвиде најбољије мјере уштеда по свим позицијама плана трошка.

ИЗ ОДГОВОРА НА ОДБОРНИЧКА ПИТАЊА

„ЖУТА ЗГРАДА“ ПРОДАТА „МЕРКУРУ“

Општина Будва и компанија „Меркур“ су 16.4.1998. године закључиле уговор о купопродаји непокретности по коме је тзв. „жути зграда“ код хотела „Могрен“ продата „Меркур“ за 914.845,65 ДЕМ. Толико је овај објекат површине 523,92 м² и двориште површине 301 м² процјењен у елаборату о процјени његове тржишне вриједности, а купац се обавезао да у року од пет дана исплати продавцу износ од 1.800.000 динара (300.000 ДЕМ), што је и урадио. На име измирења остатка купопродајне цијене купац се обавезао да најкачије до 31.7.1999. године

пренесе продавцу у власништво и преда му десет усљедивих стамбених јединица бруто површине 420 квадратних метара у другој грађевинској зони катастарске општине Будва с тим да ниједна стамбена јединица не може имати мању него површину од 36 квадрата. Власник ових становова биће Општина Будва а у њих ће се уселити садашњи станови „жути зграде“. Понти купац изврши наведену обавезу, продавац ће га увести у посјед „жути зграде“. Секретаријат за правну заштиту и прекраје у одговору на питање одборника Станка Асановића.

„СИТУАЦИЈА“ ОДЛОЖИЛА ПОПРАВКУ СЕМАФОРА

Због квара и недостатке дјелова за поправку већ дужи временски период семафор у Будви није у стању да нормално ради, па је расписана лицитација за његову поправку. Комисија је прихватила понуду фирме „Семафор - експрес“ из Београда као најповољнију,

РЕЗУЛТАТИ ИЗБОРА У НАРЕДНОМ БРОЈУ „СЛУЖБЕНОГ ЛИСТА“

Општинска изборна комисија је сходно законској обавези сачинила извјештај о резултатима избора и исте са записником о раду изборне комисије до ставила Скупштини општине 10. 6. 1998. године. На првој, конститутивној, сједници Скупштине општине 12. јуна мандатно-имунитетска комисија СО је поднijела извјештај са предлогом верификације мандата који је Скупштина општине једногласно усвојила на истој сједници констатујући при томе да су све изборне радње проведене према законским прописима и да су сви одборници правовлаштни.

Јавност је и прије сједнице CO 12. јуна у више на врата обавјештавана о резултатима избора у општини Будва, путем свих локалних па и неких републичких медија, али пошто је избори извршени на те функције.

Јавност је и прије сједнице CO 12. јуна у више на врата обавјештавана о резултатима избора у општини Будва, путем свих локалних па и неких републичких медија, али пошто је избори извршени на те функције.

Задовољен је и Секретар СО Горан Ор

ТУРИЗАМ

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ У ХТП „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“

ЈОШ ИМА ШАНСИ

Конференција за штампу у ХТП „Будванска ривијера“ одржана 2. јуна усљедила је послиje сједнице Управног одбора на коме је разматран извештај о раду предузећа у прошлој години и утврђени планови и задаци за текућу годину.

- Из нас је остала тешка, али и успијешна година у којој смо пословали позитивно и испунили све обавезе према трећим лицима и радницима. Исплатили смо на вријеме плате и остале накнаде радницима што је јединствен случај у туристичко-угоститељској привреди у Црној Гори - рекао је генерални директор ХТП „Будванска ривијера“ Иво Арменко, истичући да је то омогућио физички обим промета и задовољавајући приход од око 33 милиона марака. - Политичка ситуација нам није била наклонљена, па је, осим на руском, забиљежен пад на свим иностраним тржиштима. Било је више домаћих туриста, па смо, ипак, остварили 3 одсто више ноћења него претходне године.

Осим подмирења свих трошкова предузеће је у прошлој години уложило пет милиона марака у материјалну базу и још милион марака у опрему својих објеката. Све је то урађено из сопствених средстава, изузимајући помоћ Владе РЦГ у износу од 700.000 марака.

- Ове године смо почели да реализујемо један амбициозни инвестициони план. Већ смо увељико извели радове на подручју Милочера и Светог Стефана на санацији двије репрезентативне виле и интерној саобраћајници коју ојењујемо као кључни фактор туристичког успјеха те регије. Због нерегулisanог саобраћаја и стварања „чепова“ с обје стране наши објекти су биле доведене у питање током сезоне. Имајући у виду квалитет гостију и ниво објекта то више није било толерантно, јер аутобуси нису могли да доведу госте до хотела, нису могла прићи комунална, ватрогасна и амбуланта кола - образложило је ову инвестицију директор Арменко, наводећи да су средства обезбијеђена из продаје објекта, а да ће

саобраћајници дио средстава обезбиједити Влада РЦГ и Општина. Добар дио срећава је уложен у хотеле „Авала“ и „Словенска плажа“ и ти радови још трају. Није дошло до реализације пројекта реконструкције „Маестра“, а пројекат који се ради у сарадњи са Словенцима сада је у фази мировања.

Агресија која је задесила Југославију је, по ријечима директора Арменка, прекинула све активности јер кад је земља у рату најмање се мисли о туризму и годишњим одморима.

- Остаје нам да очекујемо

ПОВОЉНИЈЕ ЦИЈЕНЕ

У хотелима „Б“ категорије цијена полупансиона за индивидуалне госте биће 35-40 марака, а у хотелима „А“ категорије 50-60 марака, што је ниже у односу на прошлу годину када су толико биле цијене у агенцијским аранжманима. Тие цијене су, по ријечима директора Арменка, атрактивне а за предузеће биће више санациона нега тржишна мјера јер је ово за туризам нерегуларна година.

брзи крај свих ових проблема како би се бар нешто урадило на домаћем тржишту. Мислим да још има шанси, ми јесмо на почетку јуна мјесецда, јесте да трошкови дане сезоне, или имамо шансу да нешто постignемо у јулу, августу и септембру - рекао је Арменко и додао да за сада нема потребе за отварањем објекта јер нема ни тражњак. Одговарајући на питање новинара директор Арменко је рекао да су капацитети спремни, да се половина објекта може отворити за пар дана ако се укаже потреба. - Непосредно пред главну сезону ми ћemo ући у ризик и отворити више хотела свих категорија и у свим мјестима на нашој ривијери. Ванпансионасне објекте почећемо отварати средином јуна како би били на услуги пролазницима и купачима. Овог љета ћemo се

сочуочити са спонтаном трајњом и падом уговорених аранжмана, а очекујемо и проблеме у саобраћају. Невизвесно је када ће полетjetи авionи, шта ће бити са возовима и аутобусима.

Основно је питање - шта у овој ситуацији радити у предузећу које је велико, које има 20 хотела, стотине ванпансионаских објеката, 1600 радника и још 300 наших радника у објектима који су у закупу. Највећи проблем је што овако велики колектив кошта и кад не radi.

- Ми смо урадили санацијски програм који је подржao и Управни одбор и који садржи мјере интерне штедње и програм ангажовања радне снаге по коме смо раднике упутили на редовни годишњи одмор да не би прозводили веће трошкове. Зависно од тога да ли ће бити или не сезоне ми ћemo те раднике позвати, али у сваком случају ми ћemo задржати наше раднике, нећemo никога отпустити с посла. Јер, ово предузеће има перспективу и са једном тешком годином не губи шансу на тржишту, па треба сачувати кадар. Ту су, затим, мјере штедње кад су у питању ПТТ трошкови, струја, вода, потрошни материјал, које ће се строго поштовати. То се односи и на путовања, донација, спонзорства, употребу кола. Све ће се то ређуцирати - нагласио је Иво Арменко.

Суочени са тешкоћама с којима се суочила основна дјелатност предузећа, у „Будванској ривијери“ су одлучили да се приступи реорганизацији тако што ће се у оквиру предузећа основати три посебне фирме: за правни консалтинг, за грађевински инжињеринг и за комерцијалне, извозно-упознене и агенцијске послове. Те фирме би се бавиле пословима који су у овом тренутку могући на тржишту. „Будванска ривијера“, по ријечима директора Арменка, има квалитетан кадар за све ове фирме и овакво проширење је реалност, иако може изгледати као велика храбrost.

- У нашем великому предузећу има доста људи који нису из основне дјелатности

• Иако је потрошено доста дана сезоне, пошто је престао рат, може се нешто постићи у јулу, аусту и септембру

• Предстоји реорганизација предузећа - формираће се три фирме: за правни консалтинг, грађевински инжињеринг и комерцијалне послове

• Планира се изградња стамбене зграде за раднике

предузећа. У Сектору за развој, тако, имамо знатан број висококвалифицираних стручњака, инжењера, техничара и занатлија. Имамо, затим, квалитетну екипу правника која може обављати много сложеније послове него што сада ради у предузећу. Имамо и набавну службу свим што је прати, са складиштима, велиkim возним парком, велиkim бројем људи итд. Зашто не проширијем дјелатност, зашто не понудити услуге и трећима, приватном сектору који је развијен, а нема услова који су им потребни? - запитао је директор Арменко, наводећи да у условима неликовидности и компензационих послова „Будванска ривијера“ има пансиондане, па комерцијална служба може да комбинује што је велика предност у односу на оне који немају ништа. - Наш потенцијал користићемо рационално, имамо материјалну базу која је огромна и неискоришћена и ми идемо у те нове послове који су и највећа санациона мјесаца. Морамо се ангажовати сопственим снагама, а свака помоћ биће добродошла.

У „Будванској ривијери“ планирају да граде и стамбenu зграду за раднике. Обављени су сви припремни послови, а према моделу који се још разрађује на овај начин би 100 до 120 радника предузећа ријешило стамбено питање.

В.М. СТАНИШИЋ

ЈП ЗА УПРАВЉАЊЕ МОРСКИМ ДОБРОМ ЦРНЕ ГОРЕ

САМО НАЈНУЖНИЈЕ АКТИВНОСТИ

У оквиру „Године квалитета у туризму“, ЈП „Морско добро РЦГ“ планирало је низ нових инвестиција и завршавање својих прошлогодишњих активности. Међутим, ситуација у земљи је умногоме промијенила планове и овог предузећа. Тим поводом смо разговарали са директором Рајком Михо-вићем.

• Да ли је, и у којој мјери, ситуација у земљи утицала на пословање ЈП „Морско добро“?

- У Влади РЦГ ојењује-но је да су „Морско добро“ и Жељезница два предузећа на која је, наравно не-гativno, највише утицала ова ситуација. Да би се ускладили са новонасталим ситуацијом, на састанку Управног одбора нашег предузећа одлучили смо да се преорганизујемо и стопирамо све инвестиције активности, обуставимо радове који нијесу нужни. Закупцима, као нашим основним партнерима на пословима уређивања и организације плажа, пону-дли смо да заједнички

решавамо проблеме и препоручили им да обављају само најосновније радове у одржавању закупљених површина.

• Који су то минимални планови и активности „Морског добра“ предвиђени за ову сезону?

- По плану, а притом нам је помогла и настала ситуација у земљи, укло-нили смо један дио при-времених објеката на по-тезу од Буљарице до Јаза. Број објекта које смо и сами хтели да смањимо умањићем нам и овогодишња лоша сезона. То је поред крајње негативних ефеката и олакшавајућа околност када је ријеч о проблемима који нас притискају годинама - тра-фика, роштиљнице, шан-кови, штандови за продају воћа и поврћа, хране и пи-ћа, одјеће и обуће. Овога љета само мали број оваквих објеката остаће на будванској обали. Поставили смо канте за смеће дуж ривијере, плаже се редовно чисте, а ових дана кренуле су и надлежне инспекцијске службе.

лисати, а то значи и да ће се они боље рјешавати. У првом реду, то су проблеми водоснабдевања, струје, загађења мора, градске чистоће и градских паркинга.

• Да ли је проглашавање ове године „Годином квалитета у туризму“ утицало на цијене закупа?

- Да. У циљу да ова сезона буде што квалитетнија, одредили смо групе локације које су раније даване на коришћење. Снизили смо цијене оних површина које не сметају у спровођењу планова за „Годину квалитета у туризму“, а повећали оним локацијама уз улице и шеталишта да би тај дио остало слободан и што проходнији за шетаче и, наравно, да би било што мање варшарског имиџа на главном будванској шеталишту. Значи, ове сезоне занемарићемо све друге активности осим најнужнијих јер ова година треба да се преживи.

Разговарала:
А. КОСТОВИЋ

ХОТЕЛ „4. ЈУЛ“ СПРЕМНО ДОЧЕКУЈЕ СЕЗОНУ

ОДМОР У „БЛАТУ ЖИВОТА“

У хотелу „4. јул“ у Петровцу су се добро припремили за туристичку сезону, али је због познатих околности хотел отворен тек 20. јуна. Овај хотел је најкомплетнији од свих објеката ХТП „Будванска ривијера“ у Петровцу, па су у овом предузећу одлучили да прво отворе „4. јул“, а затим, по потреби, остале објекте у сезони која је сасвим неизвjesna.

- Хотел је добро опремљен и има садржаје за рад током читаве године. Да су боља времена тако би и било, а пошто су неповољни услови преостаје нам да радијмо само ових пар мјесеци - каже директор Ђуро Радановић наводећи да је велика предност овог објекта што у све садржаје које имају остали хотели „Б“ категорије има широк програм медицинске рехабилитације. - Сваки гост у нашем хотелу који користи пансионске услуге има поједан бесплатан третман, а остало по свом избору из

• Пансионским гостима се нуди и богат програм медицинске рехабилитације

• Ново у понуди - лијечење „блатом живота“ из Скадарског језера

• „4. јул“ има све што и институт „Игало“, али два пута јефтиније

нес програма садржи дијеталну, медитеранску и макробиотичку кухињу по избору, стручно вођен програм штетње уз вјежбе и додатну електротерапију за пасивну гимнастику мишића (против целулита уз подводну масажу у кадама). Ново у понуди медицинске рехабилитације „4. јула“ је љековито „блато живота“ из Скадарског језера које помаже у лијечењу дегенеративних оболења зглобова и кичменог стуба, реуматизма меких ткива (мишића, тетива) и оболења костију и хрскавица као последица повреде или операције.

Руководилац здравствено-рекреационог центра „4. јул“ др Наташа Франићевић каже да програм медицинске рехабилитације први пут ове године нуде у пансионском пакету.

- Наши гости на почетку имају бесплатан љекарски преглед послије кога им предлажемо шта да користе из наше понуде - каже др Франићевић и наводи да уз амбуланту опште праксе имају савремено опремљен простор за физикални третман од електро-терапије, ултразвука, фототерапије са ласером, кинези терапије до бисерних када и подводне масаже. - Имамо сав потребан кадар са физијатром специјалистом као координатором, вишим и средњим терапеутима, медицинским сестрама и техничарима. Поред њих ангажујемо као консултанте и реуматологе, физијатре и кардиологе.

У „4. јулу“ не очекују много од предстојеће сезоне, али се надају да ће њихова понуда обогаћена програмом медицинске рехабилитације привући највише гостију који је могућ овог љета. Разлог више је и што хотел „4. јул“ нуди све што и институт „Игало“, само што су у Петровцу цијене дупло ниже.

В.М.С.

ОВО МОРА БИТ' НЕКА РИБЕТИНА
ДА ЈЕ ДОПЛИВАЛА ИЗ ВЕНЕЦИЈЕ?

АКТУЕЛНОСТИ

ВОДОСНАБДИЈЕВАЊЕ

КОД ВОДЕ БЕЗ ВОДЕ

● Знашно раније нећо јарећиодних година, проблеми водоснабдевања били су присуствни шоком маја и јуна мјесеца, појшто у насељима која се налазе у височијим зонама у Будви и Бечићима. Десило се што у периоду када су збој бомбардовања НАТО снага наше земље, појшто сви хоћели на Будванској ривијери били заштврени, шако да није било повећане појштроше воде

По ријечима Стевана Вучетића, директора јавног предузећа „Водовод“ у Будви, до несташице воде је дошло јер капацитет локалних изворишта у Режевићима и на простору „Меркурове“ аутобуске станице од 90 литара воде у секунди, нијесу могли да задовоље потребе грађана.

Да би се обезбиједиле довољне количине воде било је неопходно приклучити на водоводну мрежу главно извориште Подгорска врела из којег Будва током љета добија 200 литара воде у секунди. Међутим, до пријеучења није дошло, јер ЈП „Водовод“ дугује за утрошену струју Електропривреди Црне Горе мили-

онесадамстотина хиљада динара, а Водовод није у пријеучи да измири своје обавезе. На другој страни, каже Вучетић, ХТП „Будванскога ривијера“ дугује „Водоводу“ четири милиона двије стотине хиљада динара за утрошену воду. - Док не наплатимо наша потраживања од „Будванске ривијере“ нисмо у могућности да платимо наш дуг Електропривреди и на тај начин пријеучи извориште Подгорска врела обезбиједимо грађанима довољно воде. Да би „натјерили“ „Будванску ривијеру“ да измири своје обавезе, бићемо принуђени да ово предузеће искључимо са водоводне мреже и, на жалост,

уведемо рестрикцију у снабдевању водом за пиће за грађане, иако најредовније плаћају утрошену воду.

Одговарајући на питање, дали ће се поновити и овога лета проблеми у водоснабдевању на Будванској ривијери, Вучетић је рекао да се мора учinitи све да до тога не дође.

Уколико наплатимо огroman износ потражија од „Будванске ривијере“ и пријеучимо извориште Подгорска врела, онда сам сигуран да ће воде током љета бити довољно за све - рекао је Стеван Вучетић, директор ЈП „Водовод“ у Будви.

Р.П.

НЕПРИЛИКЕ ЗАУСТАВИЛЕ РЕГИОНАЛНИ ВОДОВОД

● Збој актиуелних прилика у земљи изградња кайшталној пројеката Регионални водовод за црногорско приморје обустављена

И поред заинтересованих партнера из иностранства евентуални наставак радова могућ је тек након заједничког уговора на мировном споразуму.

Међутим, како нам је рекао Предраг Ђелобрковић, генерални директор Регионалног водовода, иностранним партнерима највише смета што Југославија није регулисала питање отплате својих дугова и што не гарантује правну сигурност и заштиту иностраних инвестиција. Ђелобрковић каже да су до сада највећи интерес за заједничко улагање у регионални водовод показа-

зале велике њемачке фирме МВБ и ГКВ, са којима је почетком ове године био сачињен нацрт уговора. Међутим, због ратног окружења, потписивање заједничког уговора о изградњи је оторнирано.

Од 1992. године до сада у Регионални водовод за Црногорско приморје је уложено 20 милиона долара, а урађени су дио трасе од Херцег Новог до Будве, тунел Созина, један број објекта и резервоара на траси и богата техничка документација.

За завршетак послова на изградњи водовода, чиме би

се на овом подручју коначно и трајно ријешило питање водоснабдевања током љетњих мјесеци, према пројектној документацији је потребно између 50 и 60 милиона долара.

По оценама Ђелобрковића, уколико би се стеклили сви услови за реализацију овог пројекта, након заједничких припрема за обавезе о заједничком улагању које би трајале од три до пет мјесеци, и након потписивања уговора са иностраним партнерима, регионални водовод би могао бити завршен за дводесет мјесеци.

П.

ОСВРТ

ПРЕСУШИЛА ОДГОВОРНОСТ

Последњих година несташице воде у Будви и Бечићима су постале редовне и прије времена - већ у мају или јуну, зависно од тренутка када водовод из Режевића више не може да задовољи повећану потрошњу воде, а Подгорска врела се не могу укључити због неизмиренih дугова. Традиција није прекинута ни ове године, с тим што смо се на то почели припремати са неколико вишечасовних (па и вишедневних) несташица због кварова изазваних радовима на новој саобраћајници у Милочеру, а све је то заокружено уградњом цијеви мањег профила што је још више "станијило" иначе недовољне количине воде које пристижу из Режевића. Није прекинута ни дужничко-повјерилачка заврзлама (ЈП „Водовод и канализација“ дугује Електропривреди Црне Горе за струју коју су потрошиле црните станице, а ХТП „Будванскога ривијера“ дугује „Водоводу“ много више за утрошену воду) па су многе чесме у првој декади јуна биле мање-више суве, зависно од висине на којој се налазе.

"Приморске новине" су прије два мјесеца писале о дуговима у које је (и како) зашао „Водовод“ надајући се да ће ХТП „Будванскога ривијера“ схватити озбиљност свог дуга за утрошену воду и уплатом омогућити да будванска општина користи воду из црнничког водовода који је сама изградила, али из овог предузећа су умјесто паре стизала - оспоравања дуга. Ни то није ништа ново, "у питању су само нијансе": рекоше да је тај дуг фактурисан пошто су хотели затворени и да ће они платити само оно што се потроши кад хотели раде! У „Водоводу“, пак, тврде дају на увид папире по којима је рачуноводство „Будванскога ривијера“ потврдило дуг од 2.882.690,49 динара (толико је било почетком маја, а остало до 4,2 милиона динара су камате) па се намеће питање озбиљности и одговорности највећег "у свему" у нашој општини. Кад је већ тако с дужником, не чуди мање ни понашање повјериоца, ЈП „Водовод и канализација“, који преконаче читаву јесен, зиму и пробуде се тек средином пролећа причом о дуговима због дугова и вапајима општинским и ре-

публичким органима да помогну! Дописи тада „полете“ ка министарствима која су затрпана разним другим питањима и проблемима, па није чудно што је на састанку у Министарству уређења простора крајем маја, у присуству представника „Водовода“, „Будванске ривијере“, Општине Будва и Министарства туризма, констатовано да је ове проблеме требало разрешити у Будви, а не дизати на ниво предсједника Владе и Министарства, и „да је евидентно недомаћинско понашање код обије стране у спору“. Не знамо јесу ли „стране у спору“ због тога и порумениле, али данима послије тога ништа се није промијенило. Осим што је воде бивало све мање.

Тек 11. јуна (непосредно послије пристанка бомбардовања наше земље као да је то у непосредној вези) у Скупштини општине је постигнут договор са представницима „Електропривреде“, „Водовода“ и „Будванске ривијере“ да „Електропривреда“ омогући пријеучење воде из Подгорских врела, а да „Будванска ривијера“ плати дио дуга. Одмах послије тога-шикнула је црнничка вода, али и питање: до када? Јер, вода је овога пута пријеучена под притиском суше и жеђи (можда и још нечега) а не по снуву испуњења обавеза свих „страна у спору“.

Вода сада има довољно, бар док ово пишемо - средином јуна, престанак бомбардовања и најава мира дају наду да ће бити и каква-таква туристичка сезона и ето увода за нову заврзламу око дугова због којих пресушују чесме до новог (привредног) расплета. Јер, како у сезони, па мајкар се од ње остварило и само "с" неком (па још „Будванскога ривијери“) искључити воду, како читаву туристичку метрополу ускратити за црнничку воду... Остаје, ипак, нада да ће се нешто промијенити. Ако већ водоснабдевање истичемо као приоритетно питање наше општине (и са више и са мање туризма) онда се сви томе морамо прилагодити и дати допринос озбиљним и одговорним односом. Понајприје наведене „стране у спору“.

В.М. СТАНИШИЋ

БИСТРЕЊЕ ВОДЕ

Вода је прије календарског љета била врло тема, будванска. Прифалило ју је баш почетком јуна, у вријеме када се то ранијих година није догађало. Јесте, било је врело, суша је рано стигла, али славину нису утањиље због - жега. Прво је објављено да воде нема јер је дошло до квара на водоводу, тамо око Милочера, што је и било тачно. Но, како воде опет подуже није било, стигло је (ипак са закашњењем) објашњење да је у питању и други разлог: искључено је извориште (главно) Подгорска врела, због дуга „Водовода“ према Електропривреди Црне Горе.

Но, о томе како је и зашто дошло до дуга и искључења, нећемо. Било је о томе да је ријечи у прошлом и овом броју „Приморских“, на другом месту само. Спор је окончан воде, опет, имамо.

Но, засметаје је аутор ових редакта, а и многима у општини, нешто друго. А у вези с водом. У вријеме танких с лавина (и сасвим сувих и неким насељима) укључена је вода са изворишта „Меркур“. Била је мутна, нарочито у зградама близу изворишта, па су се многи уплашили. И док су једни питали, а други пили и ћутали, објашњења нису стизала. Истина, чељни људи „Водовода“ су преко локалног радија (опет са доста за-

кашњења) казали да воду нису анализирали, јер барском Дому здравља дугују дводесет хиљада динара, али су казали да из „Меркура“ имају ујеравања да је вода исправна за пиће. Полузванично је најављивано да се анализа врши, да се резултат чека. На другој страни појединци су увеклико причали како су им управо стручни људи за ову област говорили да воду не треба пити, да се треба уздржати (пити киселу и пиво) док се анализира и не уради.

Да ли је анализа урађена и какви су њени резултати, грађани Будве нису сазнали. Не бар до закључења овог броја. Шта су пили они који су пили ту помијешану воду остаје тајна. Хоће ли о њој проговорити нека епидемија, блажа или тежа, неки мање или више опасни вирус или нешто слично, остаје да се види. Надајмо се и вјерујемо да ће све проћи без пољеџида.

Једно је ипак сасвим извесно: о новој води у градском водоводу је требало одмах проговорити. Јавно, рећи грађанима до у детаље какав је њен квалитет. Било да је он најбољи или нешто мање добар. Како би се сви према томе равнали. Као што је то ред у савременом свјету када се брзо мјери сваки квалитет, па и - воде.

С.Ш.Г.

ДОВОЉНО ВОДЕ ЗА ПИЋЕ

Договором јавног предузећа „Водовод“ у Будви, ХТП „Будванскога ривијера“ и Електропривреда Црне Горе, о измирењу међусобних дугова и пријеучењу главног изворишта подгорска врела на водоводну мрежу, од 11. јуна је у једном дижелу насеља у Будви и Бечићима, престала ви-

ше дневна несташица воде за пиће.

По ријечима директора ЈП „Водовод“ Стевана Вучетића, ХТП „Будванскога ривијера“ је уплатило Електропривреди Црне Горе износ од 100.000 њемачких марака, по основу дуга за утрошену воду будванском водово-

ду. Извориште Подгорска врела је главно будванско извориште, одакле током љета притиче воде у 150 до 200 литара воде у секунди, па ће тако, по обећањима из ЈП „Водовод“, сви грађани на Будванској ривијери у будућем имати довољно во-

де.

„Јесће ово „Мојен“ - ал' за воду је морен...“

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

КАКО СПАСИТИ ТРГОВИНУ

• Збој акиуелних доћађаја у земљи који се значајно одражавају и на пословаше трговинских предузета на Црногорском приморју, министар трговине у Влади Републике Црне Горе Рамо Бралић, разговарао 28. маја у хоћелу „Моћрен” у Будви са представницима трговинских предузета Црногорској приморја и Привредне коморе Црне Горе о акиуелној ситуацији у трговини и предлогу мјера за ублажавање нећашивих ефеката којима се озбиљно поћоршава даља ејисашенција предузета и запослених у њима.

Министар Рамо Бралић је нагласио да се трговина, као и укупна туристичка привреда на Црногорском приморју, у овој ситуацији нашла у изузетно тешком положају, због отежаног снабдијевања робома, потешкоћа са увозом, ниске акумулативне способности трговинских кућа, па до све мање куповне моћи потрошача.

Трговина је посебно погођена на Црногорском приморју због њеног сезонског карактера и извјесно лоше туристичке сезоне. Реално је очекивати да од Владе Републике Црне Горе добије третман као и туристичка привреда - рекао је између осталог Бралић.

Судећи по подацима које је саопштио помоћник министра туризма Радоје Тијанић, трговина се због лоших привредних кретања нашла у изузетно неповољној ситуа-

цији, па тако, од укупно 11400 регистрованих трговинских предузета, активно послује само 6740, док је позитивне резултате остварило само 3325 предузета.

Како су истакли представници трговинских предузета са Црногорском приморја ситуација у трговини је све тежа и стално је због недостатка туриста, а и због све мање куповне моћи потрошача.

Набавка роба постаје све тежа због прекинутих саобраћајних веза, у земљи све је присутније авансно плаћање, а измирење комуналних дажбина у овој ситуацији представља велики проблем.

Директор Трговинског предузета „Монтенегро-промет“ из Будве Вукашин Марковић је рекао да за трговинска предузета са Црногорском приморја никада није било тежег тренутка и заложио се да трговина за-

служено добије третман као и туризам у овој ситуацији.

Генерални директор холдинг корпорације „Меркур“ Бранимир Пајковић је указао да због покиданих путева у бомбардовању не могу да дођу до неопходних роба у Србији које су дијелом већ платили, а такође је онемогућен пласман њихове robe у Србији.

Позиција укупне трговине на цијелом простору Републике се стално погоршава, заједнички је став овог скупа, па је закључено да трговина, као веома важна дјелатност, мора имати исти третман код Владе Републике Црне Горе, као и туристичка привреда. Ваља се надати да помоћ неће изостати. Притом је наглашено да се у захтевима мора имати мјере у овој ситуацији захтјева према Влади Републике има све више.

КОМЕНТАР

ОВА СИТУАЦИЈА (III)

Ситуација означена у наслову је битно промијењена. Почетком јуна претпостављала је „инострана улатања“ из ваздуха: готодило се она што смо, вјерујем сви у овој земљи (и миоћи, многи у свијету) што лико пријељивали-сипајају је мир. Истини, што и што смо још по неко, што називали истоварије најсмртоноснијег оружја свјетских сила изнагдаших глава. Највеће је Србима и Црногорцима са Косовом који без увијања кажу да су преварени, да је све тошло ћавољијем штром. Тако да, паће и остали Југословени којима су порушене куће, мостови, фабрике... О онима који у црнини отлакују најдраже да и не причамо, не вриједамо им ране нейреболне.

Шта је све изтубљено прошлех мјесецу, извјесно је. А ко су криви и што се мање-више зна. Но, о томе ће тек бити ријечи.

Ова ситуација код нас, у Будви, шире у Црној Гори. Саосјејали смо (највећи дио) и са житељима Косова и са онима широм Србије, спрекаховали. За све што живе, за градове и села. Спрекаховали смо и да поменућша ситуација не изроди зло код нас, да пољичка мимоилажења не завариче. Било је највеће у ваздуху, али и на земљи, у рату се, највише причало о миру. Како је то одјека и било. Али мир се

оћећи у рату најлакше по-квари, што смо тоје су емоције изнагдужима. Срећом, чували смо мир и сачували ујркос поме да се ситуацију из наслова различито гледало, да је било доспа и непотребних дигало, објашњавања и појашњавања, рејлка... У Будви, на Приморју, у Црној Гори.

Учли смо већ прилично у другу или можда трећу фазу ОВЕ СИТУАЦИЈЕ. Ствари се, ипак, гледано глобално, крећу на боље. Но, опасност од нових размирица које могу да кулминирају и свађама, није сасвим пропала. Имајући у виду пропекле дане, зрелост и искуство народа наше, вјерујем да ће МИР праћати. Да ће се разговори оних који не мисле једнако, завршавати МИРНО. Како приличији људима. Тамо тоје их има. А ујравно смо показали скоро да их у најшим крајевима има. А када је МИРНО може се најбоље помогнути онима којима немир по-треса душу и тијело. И који ће их дуго још по-причати.

Превладале су већ, како је и рег, мирнодојске теме. И акције. Овде се људи окрећу туризму, онима од чега се живи. Другдје, другим пословима.

Мир је највећи ратни плјајен. Мислим да смо то ујлавном сви научили.

С. ГРЕГОВИЋ

ЈЕФТИНИЈЕ У ПРИВАТНОМ СМЈЕШТАЈУ

• Управни одбор Удружења туристичких агенција Будве објавио цијеље боравка у приватном смјештају током туристичке сезоне на Будванској ривијери, које су 30% ниže него лани.

У предсезони и подсезони од 19. јуна до 1. јула и од 1. до 10. септембра, цијена ноћења по особи у соби прве категорије стаје 10 марака, а у собама друге категорије 7 марака.

У међусезони од 1. до 15. јула и од 21. августа до 1. септембра, цијена ноћења у соби прве категорије износи 12, у со-

би друге категорије 9, а у соби треће категорије 5 марака.

У главној туристичкој сезони од 15. јула до 21. августа, цијена ноћења по особи, у соби прве категорије стаје 15 марака, у соби друге категорије 12, а у треће 8 њемачких марака.

Цијена боравка у двокреветном апартману из-

носиће 30 марака у међусезони и 40 марака у главној туристичкој сезони, док ће цијена трохретног апартмана у међусезони износити 40, а у главној туристичкој сезони 52 марке.

Поред цијене ноћења, гости ће плаћати боравишну таксу 2 марке за агенцијске услуге и 1 марку за трошкове пријаве.

КРЕДИТИ ЗА НЕЗАПОСЛЕНЕ

• На подручју ошиштине Будва у шоку конкурс расписан од стране Владе Републике Црне Горе и Републичкој заводу за запошљавање о самозапошљавању незапослених лица.

Током фебруара и марта, од 60 приспјелих захтјева републичка комисија је повољно ријешила 15. Ријеч је о пројектима из области пољопривреде, туризма и угоститељства, а у току је ријешавање још 30 захтјева приспјелих током априла и маја. Резултати ће бити познати до краја јуна ове године.

По ријечима Небојше Вујчића, директора Завода за запошљавање у

Будви, износ кредита по незапосленом се креће од 4 до 6 хиљада марака у динарској противрједности, уз максималан износ од 30 хиљада марака.

Кредит се додељује на 3 године уз каматну стопу од 3% годишње и грејс период од годину дана, а лица којима се кредит одобри бришћу се са евидентије незапослених.

Републичка комисија је крајем маја обишла један број лица која су конку-

рисала за додјелу кредита за самозапошљавање и, након разматрања по-нуђених пројектата, углavnom изразила задовољство оним што је виђено на терену.

У Заводу за запошљавање у Будви кажу да ова акција није временски ограничена већ заинтересовани своје захтјеве могу подносити од 1. до 10. у мјесецу, а средства за кредите су већ обезбиђена.

НАСТАВЉЕНА ИЗГРАДЊА ПОСЛОВНОГ ЦЕНТРА

• Након 40 дана паузе крајем маја настављени радови на изградњи савременој пословној централе у центру града чији је инвеститор је предузеће „БСП“ из Будве.

У току су радови на сутеренским етажама где ће се налазити око 100 паркинг места и двонамјенско склониште за око 300 људи.

У оквиру будућег по-словног центра налази-ће се просторије Службе

платног промета, један број пословних простора и апартмана, као и просторије „Информативног центра“ Будва.

Уговорени рок завршетка овог центра је, по ријечима Ђорђија Медина, директора преду-

зећа „БСП“ које је инвеститор, 18. мјесец.

Ово предузеће, поред овог, изводи завршне радове на још два стамбено-пословна објекта у Будви, са 80 станови и 30 пословних просторија.

ЗБОГ ДУГА БЕЗ ТЕЛЕФОНА

Закључно са 1. јуном ове године, телефонски претплатници „Телеком-центра“ у Будви, укупно су дуговали 12 милиона 381 хиљаду и 266 динара за утрошено импулсе, од чега грађани дугују 4 милиона 671 хиљаду и 255 динара, а правна лица,

тј. привреда, 7 милиона и 710 хиљада динара.

У акцији искључења нередовних платиша, од 1. до 15. јуна, радници „Телеком-центра“ Будва, искључили су 2500 телефонских претплатника.

Након измириених обавеза, поново је прикљу-

чене око 1200, тј. 50% дужника.

У „Телекому“ истичу да више неће толерисати нарасле дугове, па из тих разлога настављају акцију искључења телефонских претплатника.

Након измириених обавеза, поново је прикљу-

„МАКАЗЕ“ ЗА СТРУЈУ

Потрошачи електричне енергије са подручја будванске ривијере боравишну импулсом дугују 22 милиона 549 хиљада и 737 динара за утрошеноу електричну енергију, од чега домаћинства дугују 4 милиона 390 хиљада и 619

динара.

Због неизмириених обавеза са електро мреже је искључено 319 потрошача, од чега 240 домаћинства и 78 већих потрошача из категорије остале потрошње.

У међувремену, након измириених обавеза, поно-

во је укључено 268 потрошача.

Занимљиво је да на подручју будванске ривијере има и око 2000 нелегалних потрошача, угллавном у новосаграђеним стамбеним објектима.

Припремио:
РАНКО ПАВИЋЕВИЋ

АКТУЕЛНОСТИ

БОЉА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

• Министар здравља у Влади Црне Горе др Миомир Мугоша и директор Републичког фонда здравства Миомир Јакшић, боравили 23. јуна у Будви.

• Упознали се са проблемима здравствене заштите на овом подручју и разговарали са надлежними у Општини о што бољем обезбеђењу заштите здравља грађана.

Мугоша и Јакшић су прво обишли Дом здравља у Будви где су их руководиоци ове здравствене установе, директор Зоран Шпадијер и помоћник директора др Ранко Лакић, упознали са обављеним радовима на згради Дома здравља и реконструкцији просторија службе Хитне помоћи. За ове радове Фонд здравства Црне Горе, уз помоћ Општине Будва, издвојио је 800.000 динара.

Након обиласка Дома здравља и разговора са једним бројем запослених, министар здравља и директор Фонда

здравства са представницима Дома здравља разговарали су са предсједником општине Будва Радом Греговићем о плановима обезбеђења што квалитетније здравствене заштите на подручју Будванске ривијере, о чemu је постигнута обострана сагласност.

Како је истакао министар Мугоша, након завршетка неопходних радова, Дом здравља у Будви имаће квалитетну службу хитне помоћи и кућног лијечења. У плану је и изградња стационара за грађане и госте који болују од одређених болести. Мугоша је

реако да је у току дефинисање власништва на земљишту које припада Дому здравља у Будви, на којем се налази и зграда Црвеног крста, а која ће морати бити изграђена на некој другој локацији. По његовим ријечима Министарство здравља ће ускоро потписати уговор са ХТП „Будванска ривијера“ да се у хотелу „4. јул“ у Петровцу ускоро реализује програм превенције и лијечења специфичних плунских болести код дјеце и оснивања поликлинике за кожне болести.

У Будви је планирана из-

градња стационара и за савремену холидеј-дјацијализму пасијената, што ће, како је истакао министар Мугоша, у будуће пуно значити, поготово када је ријеч о здравственом туризму.

Предсједник Општине Будва Раде Греговић је изразио задовољство због посјете представника Министарства здравља Владе Црногоре и обећао да ће Општина Будва помоћи у реализацији заједничких планова, како би на тај начин обезбиједили што квалитетније услове здравствене заштите грађана и туриста. Р. П. П.

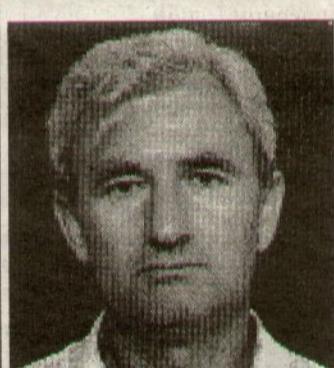
ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ У НАШОЈ ОПШТИНИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ЗА БОЉУ ОРГАНИЗАЦИЈУ И ВЕЋУ ПРОИЗВОДЊУ**УЗ ТУРИЗАМ И ПОЉОПРИВРЕДА**

- За додјелу премија у сточарству 11 кандидата, а 23 за саднице
- Неопходно удружење пољопривредних производијача
- Иницијатива за ветеринарску амбуланту и пољопривредну апотеку

План употребе средстава у цели подстицања развоја пољопривредне производње у 1999. години, који је на предлог Министарства пољопривреде доносила Влада РЦГ, изазвао је интересовање и у нашој општини где је пољопривреда дуго била у затеку. Савјетник за пољопривреду у Општинском секретаријату да привреди и финансије дипломирани инжењер агроекономије Василије Милановић каже да су за наше пољопривредне производијаче значајне четири ставке из тог плана: остваривање премија у сточарству, подјела садница маслина, мандарина и смокава, финансирање изградње и насилање сеоских путева и изградња хидромелиорационог објекта - базена.

На почетку акције бесплатно је подијељено 100 садница, маслина, мандарина и смокава, сваком пријављеном власнику поједан.

- Премије у сточарству могу добити они који имају најмање пет крава музара (за сваку по 700 динара), или који имају више од 50 оваца или коза (за сваку овцу или козу преко 50 по 200 динара). Већ се јавило осам власника крава музара који испуњавају услове, и чији су захтјеви ријешени, а у међувремену су поднијета још два захтјева. Јавио се и један власник ситне стоке који је испунио услове. То је Никола Мар-

Спремност државе да помоће пољопривреди: Василије Милановић

услов је да земљиште власника буде целина, у једном комплексу. За додјелу садница захтјев је поднијето 23 грађана наше општине, а о томе ће одлучивати комисија Министарства пољопривреде послије уvida у површину земљишта и испуњење осталих услова. Поднијети су и захтјеви за изградњу и насилање пута од Ластве Грбаљске до Горњих Побора и за санацију и

доградњу базена за воду код манастира Подластва.

Спремност државе да помогне пољопривредну производњу подстакла је Мјесну јаједницу Ластву Грбаљску и пољопривредне производијаче из Грбаља да захтијевају да се у Ластви Грбаљској формира ветеринарска амбуланта и пољопривредна апотека. На састанку који је тим поводом одржан 22. јуна и коме су присуствовали представници Министарства пољопривреде и Јавне ветеринарске установе РЦГ речено је да само у Грбаљу има око 700 говеда (и још око 300 на подручју будванске општине) и да би било потребно да постоји ветеринарска амбуланта у Ластви Грбаљској са једним ветеринаром и ветеринарским техничарем. Ветеринарска амбуланта и пољопривредна апотека би задовољавале потребе пољопривреде Грбаља и будванске општине и то би било много боље решење од садашњег када се за те потребе мора иći у Котор, Бар

или Цетиње.

- Та иницијатива је подржана, а носилац свих активности даље треба да буде удружење пољопривредних производијача које треба да се формира и да буде окосница развоја пољопривреде на подручју општине. Та асоцијација би била свеобухватна, чинили би је сточари, воћари, ратари, повртари, пчелари, рибари... и не би била затвореног типа, већ би се у њу могли укључити и пољопривредници из других општина - каже Василије Милановић истиче да све ове активности наговјештавају промјену односа према пољопривреди која је у нашој општини годинама била у сијенцију јер је све било подређено туризму. - Туризам је, свакако, наше стратешко опредељење, али и пољопривреда треба да заузме своје место, да има много бољи третман управо као допуна те стратешке привредне гране. Тако је, усталом, и у свим земљама Медитерана.

В.М.СТАНИШИЋ

У СРЕДЊУ ШКОЛУ „ДАНИЛО КИШ“ УПИСАНО 219 УЧЕНИКА**НАЈМАЊЕ КОНОБАРА**

- За 60 мјеста у одјељењима за техничаре услуживања и конобаре јавило се само пет кандидата
- Највише интересовања за гимназију и туристичке техничаре
- Упражњено још 111 мјеста, а поновни упис у августу

У средњу школу „Данило Киш“, послије полагања пријемног испита у јуну, уписано се 219 ученика. За гимназију је конкурисало 94 ученика, пријемни испит је положило 81, колико се и уписано, а девет мјеста је остало упражњено. Највише интересовања било је за туристичке техничаре - за 90 мјеста било је 163 кандидата, од којих су 127 положили пријемни испит. Уписано се њих 90, а 37 су прекобројни.

За тзв. производна занимања било је знатно мање заинтересованих. Тако је за техничаре кулинарства конкурисало 19 ученика, од којих су девет положили пријемни испит, а остало је 21 упражњено мјесто. За техничаре услуживања би-

ло је још мање кандидата - само три. Један је положио пријемни испит, а остало је упражњено 29 мјеста. Слично је било и код уписа будућих конобара: два кандидата су положила пријемни испит, а остало је слободних још 28 мјеста. За техничаре продаже било је осам кандидата, шест су положили пријемни испит, а остало је још 24 слободних мјеста. Уписан је предвиђен број (30) у одјељењу продавача, али је овде било више кандидата - 53.

Поновни упис за упражњена мјеста у гимназији и у одјељењима за техничаре кулинарства, услуживања и продаје и за конобаре биће у августу.

В. М. С.

ЗАХВАЛНОСТ ВОЈСКЕ УДРУЖЕЊУ БОРАЦА

Удружењу бораца Будве је 21. јула уручена захвалница Војске Југославије за патриотски и несебични допринос јединству народа и јачању одбрамбених снага СРЈ у одбрани отаџбине од агресије НАТО-а.

На скромној свечаности признање је уручио пуковник Јанко Ђурић и том приликом нагласио да су посјете будванске организације бораца и грађана војводи био уз браноце своје отаџбине.

ПРОСЛАВА ВИДОВДАНА У МАНАСИРУ ПОДЛАСТВА**МОЛИТВА ЗА СПАС НАРОДА**

Светом архијерејском литургијом коју је служио Његов Преосвештенство владика будимљански Јоаникије са свештенством и парастосом косовским, старим и новим, страдалицима и мученицима, у манастиру Подластица је 28. јуна одржана централна црногорска прослава великог српског празника Видовдана. Окупило се велики број грађана Будве, Грбаља и околних мјеста, а посебну пажњу привукао је дојазак принца Александра Карађорђевића у чијој пратњи су били чланови Крунског савјета на челу са Матијом Бећковићем.

Обраћајући се окупљеном народу послије литургије и парастоса владика Јоаникије је рекао да су се нарочито помолили за спас рода нашега, за новопострадале невине жртве на Колову и Метохији, за све one који од насиља људскога пострадаše.

- Косово је, браћо и сестре, велико знамење у историји српског народа, а Видовдан свети празник за све вјерни хришћански род по Васељенију, јер су наши преци са Светим Ве-

Б.М.С.

ликомучеником кнезом Лазаром на челу прињели најсветију жртву коју човек и један народ може пријети Господу ради своје вјере - рекао је владика Јоаникије.

Принц Александар Карађорђевић, који је први пут у Црној Гори, обратио се окупљеним грађанима изражавајући понос што у његовим жилама не тече само крв Карађорђевића, него и крв славних Петровића, и да је свјестан да су судбине Црне Горе и Србије заувијек повезане.

- Пред нама су огромни задаци. Економска ситуација је врло тешка. Земљу треба обновити, али се ништа не може постићи док се буде ишло старим путевима. Југославији су потребне радикалне промјене да би се изашао из кризе изашао - рекао је између осталог принц Александар Карађорђевић и истакао да као први корак морамо подржати предлог наше цркве да се формира влада народног спаса где за садашњег предсједника савезне државе нема мјеста.

Као у давна времена и овог Видовдана на Дробном пијеску са саставом Збор Паштровића са свијетом народом да би размотројао Банкаду у протеклом једногодишњем периоду и изабрао нови састав овог организациске самоуправе. Овогодишњи скуп Паштровића је протекао скромнојајући сасиједање Збора досадашњији најстарији суђа Марко Субић, одржавајући се у Јубиши, Желько Митровић, Бранко Чучук, Мило Павловић, Ђуро Франовић, Илија Склендер, Ђубо Ђавидовић, Владо Радановић и Саво Вукотић (властела). У име новоизабраних чланова захвалио се најстарији суђа Бранко-Дики Кажанегра обећавајући да ће Банкада радити по Законику и ускоро дојнијети програм рада који ће се објавити у листу „Баштина“.

По завршетку званичног дијела изведен је пригодни културно-умјетнички програм у коме су учествовали женска вокална група „Хармонија“, КУД „Стеван Митров Јубиши“ и Маријана Медитовић и Драган Склендер. Пеле који су читали поезију и изводе из дјела Стефана Митрова Јубиши.

ДВА ГОСПОДАРА

На састанку пољопривредника у Ластви Грбаљској говорено је и о проблему враћеног земљишта у Мрчевом пољу које није парцелисано, па 400 власника не може користити 250 хектара обрадиве земље. Посебна тешкоћа је што су на површини од три хектара пољопривредни објекти који су продати прије враћања земљишта и ненамјенски се користе (за трговину). Земљиште испод објекта је враћено, па су 73 власника покренули судски спор против купца тражећи да се објекти врате првобитној намјени.

Логично било је да се спор што прије оконча и да ти објекти буду у функцији пољопривреде која, изгледа, стаје на ноге, а дотад остаје чудна ситуација - једна земља, а два господара.

НЕОПХОДНО ПРСКАЊЕ МАСЛИНА

Према садашњим пројекцијама стручњака род маслина ће ове године бити на нивоу прошлогодишњег. Услов за то је да се изврши обавезно прскање против маслинове мушице, а ако се то не уради највећи непријатељ маслине може однijети и 80 одсто планираног рода.

- Да би се спровело прскање и успјешно заштитиле маслине потребно је да то заједно ураде будванска, барска и улцињска општина. То је већ иницирано и чека се реализација - каже Василије Милановић и додаје да је носилац те активности и Друштво маслинара, с обзиром да ће поред Општине и маслинари морати учествовати у финансирању заштите

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

ДР ТАДИЈА НИКОЛИЋ, ПЕДИЈАТАР, ПРВИ ПРИМАРИЈУС У ДОМУ ЗДРАВЉА „БУДВА“

ДЈЕЦА СУ НАШЕ НАЈВЕЋЕ БОГАТСТВО

Почетком јуна др Тадија Николић, педијатар и руководилац педијатријске службе дома здравља „Будва“ добио је титулу примаријуса што представља прво такво звање и признање у будванској здравственој генерацији. То је био непосредан повод за разговор са љекаром чијим је доласком у Будву 1981. године, практично, започета педијатријска служба и који је протеклих година својим стручним и јавним радом дао допринос развоју здравствене заштите у нашој општини и Републици. Др Тадија Николић је рођен у Гацку 1941. године, медицински факултет је завршио у Београду, педијатрију специјализовао у Сарајеву, а на стручном усавршавању боравио је у Међународном педијатријском центру у Паризу, на универзитетској клиници у Цириху, у болници Хорген (Швајцарска) и „Бјалински“ у Варшави. Био је директор Дома здравља у Гацку, члан пословодног одбора Медицинског центра у Требињу, а од 1982. до 1988. године директор дома здравља „Будва“. Врло је активан и успешан у Друштву љекара Црне Горе, био је предсједник педијатријске секције Црне Горе и члан Предсједништва педијатара Југославије. Говори француски, руски и польски, а служи се и енглеским језиком. Запажен је његов здравствено-просветни рад, а др Николић је и дугогодишњи сарадник нашег листа.

На почетку, уз честитке за ово високо звање и признање, реците нам како сте дошли до титуле примаријуса и шта он је за вас представља?

- Титуле ми не значиша посебно. У животу сам полагао много испита, а ово је вјероватно завршни. Да би се „положио“ потребно је написати 20 стручних радова, објавити их у стручним часописима, имати бар 15 година специјалистичког стажа, стидицати се у стручни, бавити се едукацијом или руководити установама и, на крају, испунити суптилне критеријуме комисије од девет чланова од којих су већина доктори наука, професори универзитета или угледни примаријуси. Потребне су и двије рецензије радова од рецензената које одређује Министарство здравља. Ако су сви ти критеријуми испуњени комисија Министарства здравља доноси одлуку о додели титуле.

У примарној здравственој заштити веома су ријетки примаријуси, док запослени у величим болницима, клиникама и институтима много лакше стичу ово звање.

Сада сте примаријус, али да се вратимо на вријеме када сте одлучили да као млади љекар специјализirate педијатрију. Због чега сте се на то одлучили и како вам данас изгledaju ти разлози. Односно, да ли сте током дугогодишње практике понекад поисали да би било боље да сте се опредијели за нешто друго?

- Као млад љекар имао сам више афинитета за

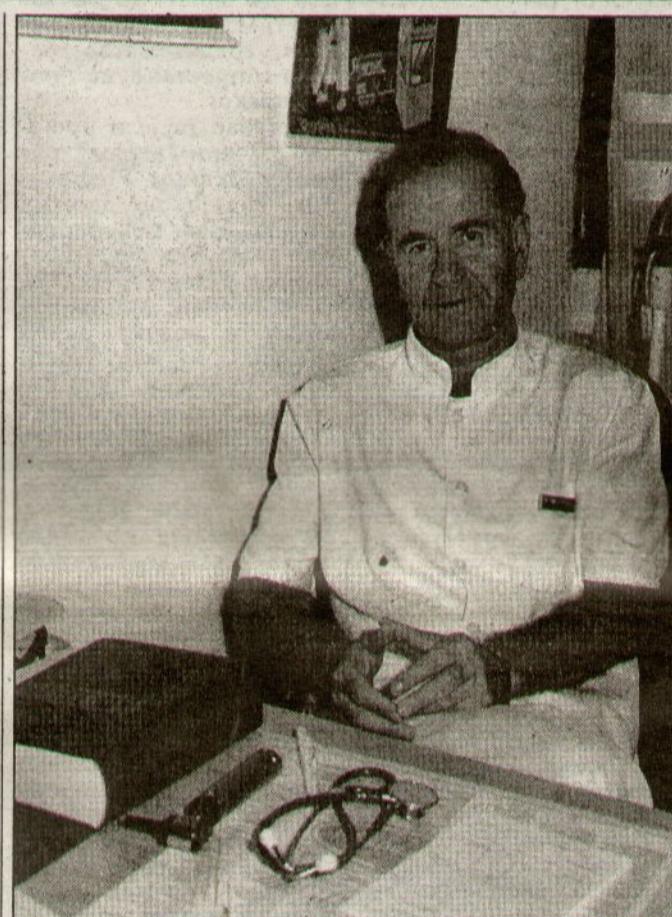
- **Дилеме и опредјељење:** умјесто пилота - љекар, умјесто хирурга, гинеколога, или интернисте - педијатар
- **Сjeћање на почетке педијатријске службе у Будви:** није било лако задобити по-вјерење
- **Ако хоћемо здраву генерацију у Будви су нам потребни и комфорнији вртићи и срећеније школе, дјечија игралишта и спортски терени**
- **Управиловка демотивише љекаре, спутава напредак и креативност**
- **Запажени стручни радови захваљујући и колегама**
- **Жеља:** да здравствена служба у Будви буде на европском нивоу, да у црногорском здравству представља оно што Будва значи за Црну Гору
- **У свијету има љепших градова, планина, ријека, језера, плажа, споменика, али љепше и паметније дјеце од наше нигде нисам видio**

хирургију, гинекологију, па и интерну медицину. Могао сам брати. Изабрао сам ипак, педијатрију и то из два разлога. Резултати успешног лијечења овдје су врло брzi и убедљиви, изљечење је комплетно, и, друго, дјеца су чудесно искрена. У њиховим очима и када не говорије се здравље и болест. Одрасли вам често ласкају, често имају и друге интересе да долазе код љекара, а без обзира на дуту причу могућност грешке много је већа. Кад вас воле дјеца то изражавају искрено. Медицину сам, иначе, уписао готово мимо своје воље јер сам претходно положио све тестове за пријем на ваздухопловну академију и жарко желио да постанем пилот. (Разлог што нисам постао пилот био је „кључ“, а они који су полагали са мном знају шта то значи). Мој отац је био срећан због тога, али ми је ипак рекао да у медицини нећу стечи славу јер се у нашем свијету величају они који уништавају, а много мање они који спашавају животе.

Сјајни професор Иво Поповић-Бани је на студијском практици у болници „Драгиша Мишовић“ у Београду уочио моју склоност ка хирургији и на једном састанку колегијума љекара отворено је рекао: „Да није самоуправљања овога Николића бих одмах узео за асистенту“. Тих ријечи сам се често сјећао, али никад нисам зажалио што нисам постао хирург. Знам да су оперативне гране медицине много уносније, али је задовољство дружења са малим пациентима много веће.

• Ви сте у Будви скоро 20 година. Како сте дошли баш у Будву, чemu сте се надали и како вам све то данас изгleda. С тим у вези и питање: Будва тада и данас из угла љекара и педијатра?

- Била је то „љубав на први поглед“. Први пут у Будви сам био на путу за Цетиње где сам у Архиву тражио податке о моме ћedu који је био високи официр, перјаник, код краља Николе. Било је то у вријеме изградње пута Будва-Цетиње. Нашио сам ту негде око Станишића када се пут минирао. Чекао сам готово сат времена. Чудесна визура Будве, Бечића и Светог Стефана била је просто фасцинантна. Мој бијес због дугог чекања претворио се у нешто сасвим друго, у неки сан. Такву љепоту још нисам видio. И раније сам понекад, сањајући, накратко пролазио том дивном обалом. Чинило ми се да заиста добро знам тај крај

Дјецу усмијеримо раду, доброти и љубави: Прим. др Тадија Николић

иако сам га тада први пут видio. Моји су преци Озринићи, па су и они вјероватно сањали да се из тих крипа спусте на бајковиту обалу. Други пут дошао сам у Будву за вријеме земљотреса, само неколико сати послиje те страшне катализме. Био сам у екипи која је из Требиња упућена за помоћ Црногорском приморју. Сјећам се „слијепљеног“ хотела „Славија“, потпуно разореног Старог града.

У Будви сам дошао нешто касније. Био је расписан конкурс на који се, чини ми се, јавило седам педијатара. Никога нисам познавао, али сам имао срећу да најиђем на дивног човјека и сјајног педијатра Никшу Ивановића који је тада радио у Будви. Разговарали smo само неколико минута и све је било јасно. Када сам почeo да радим у Будви огромна већина дјеце лијечила се или у Котору код др Дра-

РАЊЕНА ПСИХА ДЈЕТЕТА

Несрећа која нас је задесила посљедњих десет година, оставиће без икакве сумње дуготрајне и тешке посљедице. Поправиће се мостови, изградiti аеродроми, санирати градови, али ће трауме на вулнерабилној психијатрији остати трајно. Годинама сам се бавио идејом да напишим рад о посљедицама рата на дјецу. Хиљаде дјеце изbjеглица, нарочито најмлађих, који су код нас стigli из Хрватске или Босне носили су у себи дубоки траг несреће и неправде. Тај вријесак малих, тек рођених беба, на које је мајка још у трудноћи пренијела сва своја бол, патњу и несигурност, уписује неизбрисиве енграме у мозгу дјетета. Сада када нам масовно стижу несретни људи с Косова видим исту слику. Готово свако дјете могу на први поглед препознати. Оно се понаша потпуно неадекватно. Чак и код мајки постоји невјерован степен неповјерења и сумњи и страхова. Ни љекара не виде као пријатеља. Све им је замагљено и поремећено.

Наука каже да послиje сваког оваквог рата остају психичке трауме које се nose цијелог живота. До овога рата вјеровао сам безрезервно у западну цивилизацију. Сада има много упитника. Убијећен сам да наш народ није заслужио оно што му се десило, наша дјеца поготово.

је довољно. Ако хоћемо здраву генерацију у Будви су нам потребни и комфорнији вртићи и срећеније школе, дјечија игралишта и спортски терени. Треба код младе генерације развијати вјеру, наду, доброту. Треба потискавати негативну енергију нагомilanu код младих људи. Вријеме је фаворизоване агресије, аргонавије и захвисти. То озбиљно угрожава здравље наше омладине и ту је улога педијатра мала, а друштва огромна.

• Ви сте као педијатар боравili у иностранству. Како су искуства и утицји у поређењу с нашим педијатријом. Односно, колико су вам боравци у иностранству помогли у прорастању?

- Као млад љекар скоро сваке године боравио сам у иностранству. Увијек сам желio да упоредим нашу и западноевропску медицину. Код њих су нешто раније стизала нова сазнања, али у начину лијечења нема битне разлике. Мени је највише помогао боравак у Међународном педијатријском центру у Паризу. Француска педијатрија је организована фантастично, ништа се не препушта случају. Готово сви моji професори педијатрије били су француски ћаци. Оно што је код њих битно другачије јесте рационално коришћење времена љекара. Свако има стопроцентно испланирано вријеме. Знање које се тешко стиче дугогодишњим школовањем они максимално користе. Онај ко добро ради осуђен је на - успјех. Код нас је, нажалост, управиловка наша судбина. Статус љекара који ради максимално савјесно и ангажовано исти је као и онога који готово не ради ништа. То демотивише људе, спутава напредак и креативност.

• Рецензенти, на основу чијих стручних мишљења сте добили титулу примаријуса, веома су новољубљени ваше стручне радове издвајајући неке који представљају новине у педијатрији које је потврдила каснија практика (амбулантно лијечење шигелозе, опасност од прекомјерног давања салицилат-дјеци, сарадња педијатра и микробиолога, примјена кортикостероида у инхалационом лијечењу астме, неонходност бављења спортом дјеце асматичара...) Шта бисте изложили као најважније радовима и на чему тренутно радите?

- Педијатрија је медицинска грана и садашњост и будућност. Ако згради поставите лошо темељ никада не може бити стабилна. Низ оболења одраслих почиње у дjetinjstvu. Ако се неадекватно лијече, посљедице могу бити тренутне, али и далекосежне. Ми smo у неким областима педијатрије дошли близу максимума. У Будви нема реуматске грознице, нема исплашивајућа кукова, мало је дјечје смртности (она је годинама у нашој општини најмања у Југославији), нема заразних болести које су некада биле честе. Сада су кључни проблеми хроничне незараźне и алергиjske болести чији број свуда у свијету расте. Ми покушавамо пратити најновија сазнања из тих области, али за срећну буђност наше дјеце то ни-

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

(Наставак са 10. стране)

мије доктринарно је изненаден став о лијечењу стрептококне болести који је готово идентичан ономе што сам ја и др Стојанка Лалић у сарадњи са др Нином Лукетић тада представили на Конгресу љекара Југославије. Наш рад о лијечењу шигелозе нашао је на отпор и неvjерицу код познатих инфектолога. Сматрали су да се дизентерија може лијечити само на одјељењима и да је наша терапија преурађена и дискутабилна. Захваљујући одличној сарадњи са нашим новим микробиологом др Рајном Дапчевићем, доказали смо да је неосјетљивост шигеле на стандардне антибиотике готово редовна, а давање неких љекова преко уста потпуно неефикасно. Чак и најновији уџбеници нису били у складу са нашим радом. Имали смо, срећом, најновији број америчког часописа о антибиотицима где су њихови угледни професори доказали да се бацил шигеле размножава у зиду цријева, а не у лумену, па на њега не могу дјеловати антибиотици који се дају преко уста, а не могу се ресорбовати. Њихови резултати о резистенцији бацила били су слични нашим.

Тренутно имамо велике проблеме са епидемијом заразне жутице у насељу „Палестина“. Са др Калуђеровић почињемо рад на великому пројекту из области дјечије астме. Прикупљамо материјале о алергийским манифестијама на кожи, проблему гојаности дјече...

Највећи број радова писао сам сам уз дивну сарадњу др Стојанке Лалић, материјале из области микробиологије обрађивали смо са др Рајном Дапчевићем, а један изузетно запажен рад радио сам са нашим стоматологом др Милошем Марковићем. Посебно сјајну сарадњу имао сам са прим. др Милицом Калуђеровићем. Она је прва жена доктор медицинских наука у Црној Гори и њене сјајне идеје су ми биле од велике користи. Изузетну аналитичност и неисцрпну енергију овог изузетног педијатра често су ме мотивисале да издржим до краја у компликованој припреми и писању радова. Било је задовољство написати неколико заједничких радова из области астме, алергије и неонатолошке проблематике где је др Калуђеровић експерт. Никакву финансијску помоћ нисам имао ни од кога, чак сам одласке на неке конгресе љекара сам финансирао.

• Шта вам је најтеже пало у вашој дугогодишњој пракси, а шта вам је, с друге стране, најљепши доживљај као педијатра?

- Ни као љекар, ни као матурску свечаност! Нема никакве сумње да су дјеца не само смисао живота него и наше највеће богатство. Ако нешто не учинимо да ту дјецу усмијеримо раду, сазнању, љубави, вјери, нади, доброти и спорту, то богатство ћемо изгубити. Будва би ту могла бити прва, као што је прва по ономе што нам је Бог дао. Импресиониран сам одлуком наше Скупштине општине да сваки талентовани и вриједни студент из наше општине са високим просјеком оцјена добије стипендију. То је права инвестиција која најбрже доноси резултате. Почетак трећег миленијума и цис сљедећи вијек биће вијек дјетета. Видјећете...

Разговарао:

АПЕЛ ЗА ЗАШТИТУ ОСТРВА СВЕТИ НИКОЛА

УМЈЕСТО ГРАДЊЕ - ЗЕЛЕНА ЗОНА

један помало смијешан доживљај од прије 15 година. Била је пуне чекаонице јако болесне дјеце. Већина су били туристи. Трудио сам се да им помогнем, да их охрабрим. Послије неколико сати у амбуланту ми је ушла једна средњовјечна жена и само гледала. Питао сам је како могу да јој помогнем. Рекла је да јој не треба ништа: „Дошла сам да видим како изгледате, а видим нисте ништа посебно. Посматрала сам мајке које су забринуте и успахирене улазиле са болесном дјецом, а свака је изашла од вас озарена и готова без бриге коју је уносила улазећи у амбуланту“. Нисам сигуран да сада могу тако радити, али се тог догађаја често сјетим и мотивише ме да покушам да радим као и раније.

• Послије толико година педијатријске праксе можете ли рећи да сте задовољни постигнутим, иако је пред вама још доста рада и прилика за нова сазијања и резултате. С друге стране, сачини нисте задовољни и шта вам је остало као жеља и нада да ће се та жеља испуни?

- Постао који радим је веома динамичан и са те тачке гледишта веома сам задовољан. Чини ми се да сам свом граду и својој струци дао све што сам могао, мада мислим да овај град заслужује и много више. Историја будванског краја је невјероватна, дивим се људима који су успјели сачувати своје величанствене манастире, своју вјеру, традицију и језик. Жалости ме када видим да се једна фасцинантна љепота не поштује само због себичних интереса које ће угрожавати и будуће генерације. Желио бих да развијемо здравствену службу у Будви да буде на европском нивоу, да у црногорском здравству представља оно што Будва значи за Црну Гору.

Волио бих да нам се врате стари пријатељи, да нестану барикаде, границе, царине, да нам дјеца путују свијетом слободно као што смо то ми радили пре двадесет година.

Путујући свијетом видio сам и љепше градове и веће планине, језера и ријеке, чистије плаже и значајније споменике, али љепше и паметније дјеце од наше нигде нисам видио. Не вјерујете? Отиђите у школу у септембра, када првачићи дођу првог дана, свратите у дјечији вртић сваког дана.

Јесте ли отишли на матурску свечаност? Нема никакве сумње да су дјеца не само смисао живота него и наше највеће богатство. Ако нешто не учинимо да ту дјецу усмијеримо раду, сазнању, љубави, вјери, нади, доброти и спорту, то богатство ћемо изгубити. Будва би ту могла бити прва, као што је прва по ономе што нам је Бог дао. Импресиониран сам одлуком наше Скупштине општине да сваки талентовани и вриједни студент из наше општине са високим просјеком оцјена добије стипендију. То је права инвестиција која најбрже доноси резултате. Почетак трећег миленијума и цис сљедећи вијек биће вијек дјетета. Видјећете...

Острво Св. Никола је случај када дјелови природе - увале, плаже, стијене или неко брдо, постају својим природним склопом и пејзажном вриједношћу такве естетске и амбијенталне цјелине да скоро добијају споменичну вриједност.

У унутрашњем животу града Будве, без обзира на старе или нове, Шкољ - острво Св. Никола је визуелни репер, визуелни симбол који природно везује троугласте хриди острва на прелијепој линији горизонта која затвара будвански залив.

Вјековима у истој позицији те хриди са црквом Св. Николе добиле су трајну смисаону везу, добиле су историјску меморију и постале су симбол, можда и грб Будве.

Цивилизацијска свијест је допирала до тих спознаја да мора регистровати и ставити под заштиту овакве природне цјелине и модерни урбанисти то морају поштовати.

Свети Никола - то огромно „морско чудо-виште“ што се у свом тектонском мимоходу заустави управо ту, испред нашег античког града, засигурно по сајмој жељи Кадма и Хармоније. Усидри се као каква огромна галија божанска, да нас од вјетрова јужних штити, а секе подводне рибом богато подаруј. Постаје вијечно стјециште стријела аморових и станиште медитеранских биљки, птица и врста животињских свакојаких, и заувијек празнично излетиште фамилија будванских.

За нас си, ненадмашни Шкољу, увијек био и остао огромно морско чудо, гигантски кит најсукани, непресушна инспирација сликарска, неман са хиљаду лица, али истовремено прави и адекватни симбол града, јер без Шкоља Будва би била исто што и мајка без чеда свога.

Будвански Шкољ, острво Св. Никола, најљепши је драгуљ којим се Будва, одиста, само може поносити. То је сачувани, нетакнути регион, природан, незагађен, ненарушен руком људском, бетоном и варварством градитељским двадесетог вијека. Ова генерација је управо незасита, има незаједничку жељу да све изгради, поплоча објектима и кућама, столовима и сједиштима, трафикама и колима... Па докле, узурпант, када ћете стати?

Апелујемо на родни град, житеље његове, градоначелника и одборнике, да реагују и проговоре, да гласају и оставе траг, овакав или још уједљивији, да се остави Шкољ, да на миру,

који вијек. Јер, такав нетакнути Шкољ, то острво црногорско и једино будванско, потребно нам је управо такво, као велики божји дар, као поклон за уживање вјечно, свима. То врхунско „живо створење“, то огромно уснуло пусто копнено царство, усидрено надомак Будве, непрестано нам нуди своју широку и топлу душу, али истовремено као да моли, да га заштитимо од људског нехата, градитељства, бетона и простаклука профитерског.

Сачувао га је и пројекат „Јужни Јадран“, рађен у оквиру Уједињених нација шездесетих година, шеф међународног тима Адолф Цибровски, Клод Сојер, Ђоко Минјевић, Мишо Вукотић и велика екипа домаћих и међународних стручњака, кроз израду Просторног плана Републике Црне Горе, кроз израду Генералног плана општине Будва, кроз детаљне планове, па и касније кроз све остале планове. Шкољ је увијек био штићен и заштитио, био је и остао зелена, нетакнута рајска зона.

Зато и сада захтијевамо, и као житељи, да Скупштина општине настави и даље да штити ову симпатичну морску „неман“, да се над њом, ако треба, заведе и проктекторат, потпуно старатељство, као над малојетним пустињаком нашим јединим.

Конечно, ако смо све изградили, ако смо све узурпирали, девастирали у овом будванском античком простору, ми варвари двадесетог вијека, оставимо барем Шкољ, генерацијама које ће доћи, оставимо на-

шој дјеци и унуцима, да и они мало планирају и граде, свакако да на свој начин спасе што се спаси.

Зато енергично захтијевамо мораторијум на било какво градитељство, бетонско скрњављење ове несвакидашње морске „немани“, прогласимо га законом и државом заштитеним прогласимо га нетакнутим еколошким феноменом, или га можда, пажљivo и стручно, оплеменимо новим растињем, новим биљним и животињским врстама, прогласимо га заштитеним резерватом.

Тачно је, право приватне својине, право власништва, непркосно је право у свим правним и цивилизованим друштвима. Али право власништва не даје право власнику да на свом посједу ради и гради како то он сматра да је најбоље. Поготово не ако се ради о оваквом природном феномену, острву као што је Шкољ.

Ако нема детаљног плана за острво, ако општина Будва нема средства да финансира израду тог плана, могу то радити трећа лица, здружени финансјери, то је готово доброчинство. Али, детаљни планови се увијек раде према усвојеним и важећим плановима, они из њих произилазе, прво програмски, па након тога и урбанистички.

Према томе, детаљни план острва Св. Никола једино се може ради према програму који произилази из генералног плана, програма који утврђује општина у оквиру својих надлежних служби, а када је овакав локалитет у питању требало би укљу-

чити и већи број изузетно стручних људи. У овом случају, евидентно је да се ради о заштитеној зони опште намјене, или рекреативној зонијавне намјене, или резервата, или пак неком сличном термину, али никако о хотелско-стамбено-пословно-трговачко-екслузивном центру. То никако и никада ако смо цивилизовано, право, демократско грађанско друштво.

Све су ово аргументи да острво Св. Никола мора да остане „зелена зона“. Од првог генералног плана (радије су га Уједињене нације) шездесетих година, па до посљедњег 1995. године увијек су острво Св. Никола, Могрен, Завала, Црвена главица, били предвиђени за зелене zone као пошумљени терени (то је дosta успјешно урађено на Завали и Могрену).

Одувијек је било неких екстравагантних идеја о градњи на острву, чак и пројекат „Јужни Јадран“, но увијек је побјеђивала свијест о нетакнутој природи, како од стручних кадрова тако и од стране становништва који су спознали еколошку важност острва за Будвански акваториј.

Како се практикује у оваквим просторима нема ни услуга, ни киоска, ни бетонирања стаза, нити било каквих урбаних форми уређивања. Због тога захтијевамо од предсједника општине да стопира све радове на острву, да се одмах програмира Елаборат о одржавању и фазном развоју резервата - арборетума Св. Никола.

Слободан СЛОВИНИЋ,
академски сликар
Слободан МИТРОВИЋ,
архитекта

АКТУЕЛНОСТИ

КОНАЧНО ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И ХОТЕЛИЈЕРСТВО

• Неколико јосљедњих година на Универзитету Црне Горе постоји иницијатива за оснивање Факултета за туризам и хотелијерство. С обзиром да је црногорско приморје једна од атрактивнијих туристичких дестинација у земљи, а самим тим и становништво приморских градова бави се и живи о туризму и усавештењу, било је пријеко поштребно основати један шакав факултет. На шај начин, Будва и остали туристички центри у Републици, добили су висококвалификовани стручни кадар, а што директно утиче на подизање укупног нивоа туристичке понуде и повећава туристички промет Црне Горе.

Котор, као приморски студентски град, једини је задовољавао услове за отварање Факултета за туризам и хотелијерство јер се у њему већ налази Факултет за поморство. Поред Одсјека за управљање, тј. Поморског менаџмента, у трајању од четири године, затим Одсјека за наутику, телекомуникације и бродомашинство, на коме студије трају по двије године, постоје и двогодишње студије на Одсјеку за туризам. Ту је и почињала идеја о оснивању Факултета за туризам и хотелијерство, говорило се о томе годинама, да би тек 20. маја 1999. године Влада РЦГ донијела одлуку о оснивању овог Факултета.

Вршилац дужности декана, др Стеван Поповић, дао нам је основне информације о Факултету за туризам и хотелијерство на којем настава почине школске 1999/2000. године. На Факултету се организују студије: на Одсјеку за туризам, за стицање високе стручне спреме у трајању од четири године и на Одсјеку за хотелијерство, за стицање више школске спреме у трајању од четири године. Међутим, др Поповић је нагласио да ће ове године отпочети настава само на Одсјеку за туризам, док ће настава на Одсјеку, за хотелијерство бити одгођена док се створе материјални услови, тј. хотел-вежбонац.

- Студенти затечени на Туристичком одсјеку досадашњег Факултета за поморство - каже декан - могу да заврше студије по наставном плану и програму тог одсјека најкасније до краја школске 2001/2002. године. Ти студенти као и

они који су већ дипломирали на Туристичком одсјеку, могу да наставе студирање на Факултету, у складу са правилма студија која доноси Научнонаставно вијеће Универзитета на предлог Матичне комисије. То значи да ће они који желе да наставе студије, прије уписа на трећу годину Факултета, морати да полажу и диференцијалне испите из неких предмета. Они који неће да наставе са школовањем, послије добијају дипломе на Туристичком одсјеку, стичу и диплому више школске спреме на Факултету за туризам и хотелијерство.

Матична комисија је већ расписала Конкурс за упис студената у прву годину студија. Ове школске године биће примљено четрдесет пет студената - двадесет пет о Буџету РЦГ, петнаест самофинансирајућих и пет страних студената. За упис су проходне школе: гимназија, средња туристичка,

гоститељска и економска школа. Квалификациони испит се полаже 5. и 6. јула, а састави се од испита из српског и страног језика. За ученике осталих средњих школа биће потребно полагање и диференцијалних испита (2. јула) - матерњи језик, математика и страни језик по програму за матуру Друштвено-језичког смјера.

Матична комисија расписала је и Конкурс за избор наставника и сарадника за прву и другу годину студија. Такође, она је предложила и наставне планове за све четири године студија. Средства за финансирање Факултета обезбиђењена су из буџета РЦГ.

Тако је Црна Гора, као република која добром дјелом живи од туризма, коначно добила Факултет за туризам и хотелијерство, па ће за четири године, по први пут, моći да рачуна и на висококвалификовани стручни кадар. А. КОСТОВИЋ

ЦРКВЕНИ ПРАЗНИЦИ

СВЕТИ ЈОВАН ПРОРОК, ПРЕТЕЧА И КРСТИТЕЉ ГОСПОДЊИ

- ИВАЊДАН, 7. ЈУЛА (24. ЈУНА) -

Јован је био Христов рођак. Мајка Јованова била је тетка мајци Исусовој. Родио се 7. јула (24. јуна) и тај се дан празнује под именом Иванђдан. У то вријeme вршило се обрезивање и требало се дјетету дати име. Упитали су тада нијемог Захарија, Јовановог оца, како би могли дјетету дати име, па то би Јован. Захарије је то име исписао на једну таблицу, а одмах затим му се развезао језик, па је почeo говорити. Прорекао је тада да ће дијете бити пророк ко-

ји ће ићи пред Богом и припремати му пут. Јован је крштавао сваког ко се истински покајао у ријеци Јордану, и то његово крштење називало се у знак покајања или не и оправштење грижехова.

У народу постоји обичај да се људи братиме и куме о Иванђдану, вјероватно зато што се Јован сматра узором карактерности и поштења. Мисли се да је Иванђдан тако велик празник да се сунце од величине и страха три пута устави тога дана.

Овај се празник слави 12. јула (29. јуна), а апостолу Петру је право име било Симон, а Исус га је назвао Кифа, што на грчком значи Петар, а на српском камен. Апостол Петар проповједао је у Палестини, Сирији, Малој Азији, Антиохији и Риму. Испјељивао је болесне, оживио је у Јопији мртву Тавиту... Пред смрт, 29. јуна, изразио је жељу да га не разапну као Исуса, сматрајући да није достојан да умре таквом смрђу, већ замоли мучитеље, слуге злог Нерона, да га разапне с главом надоље. Тако и урадио.

Овај се празник слави 12.

СВЕТИ ВРХОВНИ АПОСТОЛ ПЕТАР

- ПЕТРОВДАН 12. ЈУЛА (29. ЈУНА)

Апостолу Петру је право име било Симон, а Исус га је назвао Кифа, што на грчком значи Петар, а на српском камен. Апостол Петар проповједао је у Палестини, Сирији, Малој Азији, Антиохији и Риму. Испјељивао је болесне, оживио је у Јопији мртву Тавиту... Пред смрт, 29. јуна, изразио је жељу да га не разапну као Исуса, сматрајући да није достојан да умре таквом смрђу, већ замоли мучитеље, слуге злог Нерона, да га разапне с главом надоље. Тако и урадио.

С.Г.

Ана КОСТОВИЋ

АНКЕТА

ДА ЛИ ДАНАС ПОСТОЈИ КОМШИЛУК?

ZORICA JEREMIĆ, књиговођа: - Каже се да је комшија - комшији најближи род. Из аве мисли стојим и ја и мислим да се односи међу комшијама неће никада искварити, као и да ће увијек постојати. Са својим комшијуком одржавам добре односе и трудићу се да тако и остане.

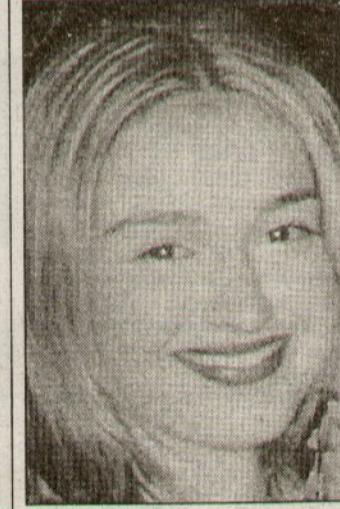
ДЕЈАН СТОЈАНОВИЋ, фудбалер: - Са комшијуком имам добре односе. Сви смо као једна фамилија. Мрки погледи и окрећање леђа су нам страни, а колико могу да примијетим постоји велика завидност и љубомора, ни због чега, међу осталим комшијукима. То је, мислим, до њих самих.

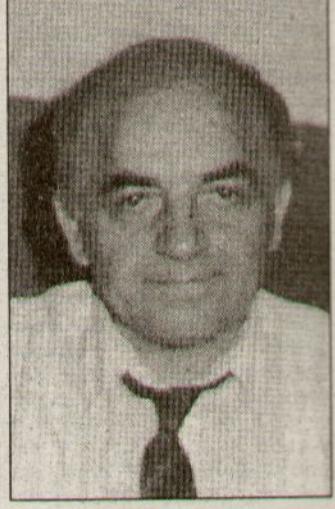
НАДА МИРКАНИЋ, службеник ТВ Будва: - Кратко и јасно: не. Не поштују се родбински, а како би онда комшијски односи. Веома ружна је та истина, али се морамо помирити са тим. Мржња међу људима се све више шири, тако да би „љубав“ међу комшијама била само привидна.

ZORAN СПАСОЈЕВИЋ, трговац: - Комшијски добри односи у данашње вријеме и даље постоје, истина, никада се неће изгубити, али су све слабији. Осјећам да су све рјеђи весели поздрави у ходницима приликом мимоилажења, а ријеч „добар дан“ ријетко могу и чути. Посјете и разговори уз испијање кафе биће ускоро мисаона именица.

МИРИЈАНА МАРЧЕТИЋ, ученик: - Комшијски добри односи у данашње вријеме и даље постоје, истина, никада се неће изгубити, али су све слабији. Осјећам да су све рјеђи весели поздрави у ходницима приликом мимоилажења, а ријеч „добар дан“ ријетко могу и чути. Посјете и разговори уз испијање кафе биће ускоро мисаона именица.

СТАНИСЛАВ МИЛОВАНОВИЋ, пензионер: - Мислим да се добри односи међу комшијама полако, а сигурно замрзају. Примјеђујем појаву, и то не од скоро, како у неприлици тешко могу очекивати помоћ или бар лијепу ријеч од свог комшијука. Да ли ће се то икада исправити, пресудиће вријеме.

С. ГЕРЗИЋ

ПРИМОРСКА СЕЛА

РЕЖЕВИЋИ

Прва јунска киша тек што је освежила ваздух, а при изласку из Будве, кроз паштровске крајеве, раздувао се јак вјетар. Излазећи из аута на самом улазу у Режевиће закључујем да је прилично хладније него у Будви. Док се спушtam низ улицу, уживам у ономе што ме окружује - куће, све до једне у камену, са великом терасама, поплочаним стазама између вртова, природни тунели од олиандера, мала гувна са цвијећем око њих... Бајам поглед десно - море, а са лијеве стране, усјечени у брду, маслињаци и степенасто постављене и омећене баште. Све буја.

- Не! - одговара.

- Зими је овде пусто, али љети има доста свијета и млађег и старијег. Комшијук је добар, помажемо једни другима. Сви у селу имамо телефоне, па је онда лако. Једино ми је жао што више не могу виђети човјека да иде пјешке. Аута и само аута...

При изласку из куће, баца Кате ми нешто турну у руке. Гледам - бомбони.

- Нијесам те ништа чистила, кућа моја, па се бајам заслади.

На крају села, испод црквице, пролазим поред куће Светозара Вукманoviћа - Темпа. Из његовог дворишта под дебелом хладовином јасно се види мала плаža. Пут до Прешеке је стрм и узак. Плажа је каменига, али чиста и до ње је спроведена вода. У ово доба године још увијек је празна кућа.

Матична комисија расписала је и Конкурс за избор наставника и сарадника за прву и другу годину студија. Такође, она је предложила и наставне планове за све четири године студија. Средства за финансирање Факултета обезбиђењена су из буџета РЦГ.

Тако је Црна Гора, као република која добром дјелом живи од туризма, коначно добила Факултет за туризам и хотелијерство, па ће за четири године, по први пут, моћи да рачуна и на висококвалификовани стручни кадар. А. КОСТОВИЋ

је прва комшијница. Та љубазна старица, иако има дosta година, стално је у баštvi.

Тако је било и данас, па сам јој узалуд куцала на вратима.

Браћајући се, у селу сретох још једну мјештанску - Катицу Павловић. Дошла је у Режевиће прије пар дана јер зими борави у Петровцу где има своју гарсоњеру и гдје јој живи и син са породицом. Каје да је још увијек мирно у селу, али и да ће ускоро доћи и власници околних кућа из Београда, Подгорице... - Више има викендција (36) не домаћих чељадија, а и домаћих чељадија је мало, десетак. Све сама старост и same жене. Сви они који раде и који имају дјецу живе у Будви или Петровцу. Доју викендом, нешто се и засади, па и ради

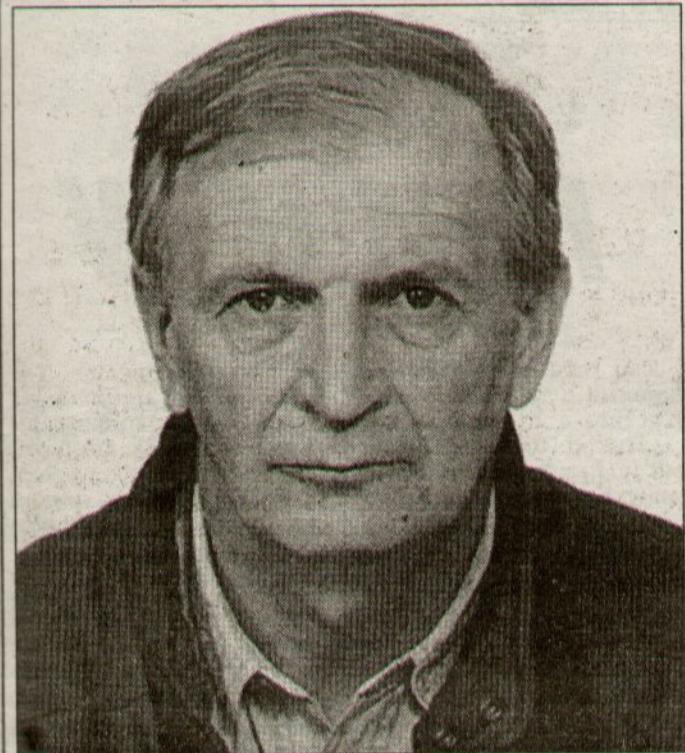
Испред куће зелени се баšta пуне блатве, бораније, парадајза, а на шпорету крчка „брање“. Док ја уживам у укусу слаткога од грожђа, које је сама направила, Катица ми приповиједа да како је некада било у селу. - Режевићи су вазда били лијепо село. Кроз њих је текао поток праве велику буку и покрећући седам воденица између којих је била и узара. Кад сам се удала, нијесам мјесец дана могла да заспим од шума тога потока. Тада су људи са свих страна долазили да мјељују, мири и гостолубиви. Љубице Калашtro нам

Браћам се полако уз стрму улицу. Једина продавница у селу, поред које сам паркирала ауто, не ради већ неко вријеме. Јуди се снабдијевају у Петровцу. На излазу из села пролазим поред тек заустављених кола из којих, потом, излазе отац и син носећи пар кеса у рукама. На прагу их весело дочекује старица. Вјероватно, то ће бити само кратка посјета, али врло важно, битна је пажња.

Ана КОСТОВИЋ

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПРИЧЕ СТАРИХ КИНЕМАТОГРАФА

Маштеријалне моћућности онемоћују синесаће: Гојко Касторшевић

Недавно је изашла из штампе књига Гојка Кастротовића „Црногорска кинематографија и филмови о Црној Гори“. Замишљена је као историографски преглед свих сегмената црногорске кинематографије од њеног настанка 1896. па све до 1998. године. Међутим, ми смо се потрудили да у разговору са њеним аутором расвијетлимо све значајне моменте који су превасходно везани за рад овог истакнутог филмског режисера.

• Укратко нам кажите о Вашем раду у филмској умјетности.

- Моје филмско искуство везано је мало или скоро никада за „Зета филм“. Искуства сам стицао, у првом реду, уз режисера Вељка Булађића, радећи у његовим пројектима као асистент, помоћник и режисер друге екипе и у продуцентским кућама „Јадран филм“ из Загреба и „Авале филм“ из Београда. Филмско образовање стекао сам на Факултету драмских умјет-

ности у Београду. За „Зета филм“ радио сам документарно-биографски филм „Јован Томашевић“ о којем код нас постоји веома мало визуелног материјала којим се могла испричати филмски драматична биографија такве личности. Упркос тим околностима, скромним условима и још скромнијом продуцентском амбицијом, филм је коректна успомена на тог занимљивог црногорског револуционара. Средствима Фабрике целулозе из Иванграда, а посредством „Зете филма“, реализовао сам истоимени пропагандни филм за јубилеј фабрике. Документарни филм „Сили у инат“ био је филмска хроника првенствено национална имена свих филмских профиле: сценаристи, глумци, костимографи, маскери, шминкери, трик мајстори, пиротехничари, складери и други. Дакле, и она филмска занимања која се факултативно нијесу могла учити, а која су иtekako значајна за сваки филм. Наук се не дипломира него се искуством стиче. Данас, млади у оваквој продукцији немају много прилика да виде како настају и реализују се сјајне маске, инвентивни ликови, као што се то могло видjetи у инспиративним сценама пакла у филму „Човјек кога треба убити“ који су

реализовала таква имена као што је сликар и професор Фердо Кулмер, италијански шминкер и маскер Карбоне или енглески трик мајстор Артур Колинс. Материјалне могућности наше производње ограничавају синеаисте да инвентивније изразе своје имагинарне идеје које им данас пружа ниво технике у свијету. Они морају да се служе крајње редуцираним средствима филмског језика. У посљедњих десет година, осим Кустурице, други нијесу имали те могућности. Наша филмова се познају по томе.

• Рецепте нешто о сарадњи са познатим филмским радницима и прокоментаришите нам филмска догађања у свијету и код нас.

- У филмовима „Битка на Неретви“, „Човјек кога треба убити“, „Сарајевски атентат“ и „Велики транспорт“ ангажована су била сјајна интернационална имена свих филмских профиле: сценаристи, глумци, костимографи, маскери, шминкери, трик мајстори, пиротехничари, складери и други. Дакле, и она филмска занимања која се факултативно нијесу могла учити, а која су иtekako значајна за сваки филм. Наук се не дипломира него се искуством стиче. Данас, млади у оваквој продукцији немају много прилика да виде како настају и реализују се сјајне маске, инвентивни ликови, као што се то могло видjeti у инспиративним сценама пакла у филму „Човјек кога треба убити“ који су

реализовала таква имена као што је сликар и професор Фердо Кулмер, италијански шминкер и маскер Карбоне или енглески трик мајстор Артур Колинс. Материјалне могућности наше производње ограничавају синеаисте да инвентивније изразе своје имагинарне идеје које им данас пружа ниво технике у свијету. Они морају да се служе крајње редуцираним средствима филмског језика. У посљедњих десет година, осим Кустурице, други нијесу имали те могућности. Наша филмова се познају по томе.

• Када се говори о црногорској кинематографији не можемо а да Вас не упитамо као познатог синеаисту која је доминантна од филмских школа: да ли школа краткометражног или дугометражног филма?

- Недвосмислено се може рећи да је у црногорском документарном филму још у самом почетку развоја црногорске кинематографије дефинисан препознатљив кинестетички израз, на шта је први указао београдски филмски критичар Вицко Распор, подразумијевајући, у првом реду, филмове сјајног тандема Веља Стојановића и Ратка Ђуровића. Створени су филмови који су превазишли вријеме свог настанка, лишени епске наративне структуре и описне драматургије. Они данас плијене својим модерним филмским језиком, интересантно фокусирано животном тематиком, фантастич-

ном фотографијом, ритмичном монтажом, ауто-поетичним дискурсом. Црногорски документарни филм достигао је највеће естетске дomete и заузима значајно место у црногорској култури. По свим елементима он се може дефинисати као ауторска школа документарног филма, што се није догодило са црногорским играним филмом мада, наравно, има појединачних ауторских дometa.

• А када је у питању развој, историја црногорске кинематографије, назначите нам како Ви доживљавате сљедећи континуитет: формирање Удружења филмских радника на Цетињу, формирање Медитеран филма, стварање филмског атељеа у Херцег Новом, наставник филмских кућа „Ловћен филм“ и „Зета филм“ у Будви?

- Када је у питању развој црногорске кинематографије битно је истаћи појединачне етапе. Црна Гора је рано дошла у додир са филмом - само десет мјесеци послије изума филмске камере, када је октобра 1896. године у Риму снимљена прва личност из Црне Горе Краљ Никола и његова пратња приликом удаје његове кћерке Јелене за италијанског краља Емануела. И од почетка овог вијека до Другог светског рата Црна Гора је непрестано филмована, а није имала организоване филмске производње. Филмска производња у Црној Гори почине тек после ослобођења, форм-

ирањем „Ловћен филма“ 1949. године. Од тада па до 1962. године, када је укинут „Ловћен филм“, црногорска кинематографија остварила је највеће стваралачке дomete. Послије тога настаје дуг период када се једва обезбеђује континуирана производња уз поједине ауторске успјехе. То је посљедица небрите друштва за овај значајан сегмент друштва. То је лишавање и свог идентитета духовне комуникације са свијетом.

• Шта мислите о савременом тренутку црногорског филма?

- Савременог тренутка фактички црногорски филм и нема. Производња скоро да је обустављена. Можемо да говоримо само о прошлим тренуцима црногорског филма. Данас сви сегменти црногорске кинематографије (приказивање, промет и производња) једва да постоје. У поређењу са ранијим годинама, данашње стање приближно је стању 1937. године. Стално раде око осам биоскопа, остали повремено, филмске производње нема, а промет се одвија преко београдског дистрибутерског центра.

• На крају, занима нас како Ви као познати филмски преглаца дефинишете филм као умјетнички облик изражавања?

- Фilm је визуелно сопствавање људских мисли и идеја које су обиљежиле овај вијек.

Разговарала:
Миланка ПЕТРОВИЋ

ЦРНОГОРСКИ ФИЛМ ДАНАС ЈЕДВА ПОСТОЈИ

Негде крајем љета 1845. године млади црногорски владика и господар Петар Петровић Његош сишао је с Цетиња у Пераст, у живописно и сунчано приморско мјесто, да мало одмори од својих тешких дужности и брига. Обрадовани Пераштани указали су гостопримству свом необичном госту и драгом пријатељу, били су задивљени његовом појавом - његовим стасом и несвакидашњом мушким ћепотом. Окупан „сунчанијем чистијем млијеком“, са својим кипарисима и палмама, са својим бијелим палатама и звоницима, Пераст је одисао медитеранском опојношћу и свјежином.

Заталасано море, галебови, бујне палме и олеандри, усплатјело сунце, два живописна острвца у близини - Свети Ђорђе и Госпе од Шкрпљела, зелене маслинове горе и раскошна љепота бококоторског залива подстицали су у пjesнику жудњу за радостима живота, будили су у њему божанску моћ за стварањем. Усхићени његов напајао је поезијом природе своју пjesничку душу.

Иако отмен и достојанствен, присебан и уздржан, уздигнут изнад земаљских ствари - у опојној медитеранској атмосferи, Његош није био равнодушан према погледима прелијепе Пераштанке, кћерке капетана Мазаровића. Њихов најближи сусрет забио се, управо у дому Мазаровића, где је владика био радо виђен гост. Бујна, прелијепа и устрепала млада Пераштанска потпуно се дивила изгледу ловћенског Прометеја, Његошом господственом држању и мудrosti, а он „не

презираше те њене погледе“. Два бића су се дотакла негdје у дубини, скривено, али снажно.

Устрепала љепота жене и раскошна љепота природе, спојене духом изразите стваралачке генијалности, надахнуле су Његошу да напише једну од најљепших љубавних пјесама у нашој књижевности, да напише своју љубавну пјесму над пјесмама - своје пјесничко слово љубаве. То је широј читалачкој публици мало позната, али лирски надахнута и умјетнички веома снажна пјесма „Парис и Хелена или ноћ скупља вијека“.

Владичанско и државничко достојанство није дозволило Његошу да објави пјесму преслободно изражене љубавне садржине - пјесму љубавно-еротске необузданости и хедонистичке омање. Зато је пјесму скривao, потајno је показивао својим повлашћеним пријатељима и сарадницима - али је није уништио. Чињеница да један пјесников интимни доживљај - макар био обучен у најљепше пјесничко руко, не би наишао на разумјевање тога времена показује зашто је пјесма дуго времена била прећутана, зашто се одлагао њено објављивање. Очигледно, пјесма је због своје преслободне садржине била упућена неком другом времену, ослобођеном патријархалне посрамљености и строгих моралних надзора.

Пјесма „Парис и Хелена или ноћ скупља вијека“ објављена је први пут 1913. године, шездесет двије године послиje пјесникове смрти, а оригинални рукопис пјесме објављен је тек 1956. године у оквиру „Његошеве биљежнице“ коју је с поштовањем чувала породица краља Николе Петровића.

ЊЕГОШЕВО

„Парис и Хелена или ноћ скупља вијека“ пјесма је снажног љубавног заноса, величанствена по својој инспирацији и дубини љубавног доживљаја. Она је истовремено и сензуална и спиритуална, духовна и страсна, дубоко подређена еротском заносу, усплатјела и бујна, то је пјесма изражене тјелесне чулности, широке романтичарске распјеваности и пламтећег одуховљења љубави. Она би само за тренутак могла бити разблудна монашка пјесма - али је, прије свега, велика љубавна пјесма и умјетнички снажна пјесма великог пјесника.

„Парис и Хелена или ноћ скупља вијека“ пјесма је о снажној љубави, о љубави уздижнутој до небеских висина, то је мистична визија сусрета с вољеном драгом - с небеском дивотвницом. Генијални пјесник је у својој стваралачкој имагинацији покренуо цио космос и свој интимни доживљај љубави стопио с митолошим представама античког доба.

У пјесми се поистовијеју божанско и естетско, тјелесно и духовно - то је химна љепоте и савршенства. Љепота, у пјесми оваплоћена у конкретним и живописним сликама, успоставља склад између природе и живота, између интимног и општег. То је пјесма космичког склада и естетичког оптимизма.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

НАЈЧИТАНИЈЕ
КЊИГЕ
БУДВАНСКЕ
БИБЛИОТЕКЕ
у јуну

1. Патрик Бесон: *Потказивач Диџије*, роман
2. Добрило Ненадић: *Деспот и жртва*, роман
3. Ернесто Сабато: *Тунал*, роман
4. Жозе Сарамаго: *Година смрти Рикарда Ремиша*, роман
5. Светислав Басара: *Вучи брлог*, есеји
6. Драгана Букумировић: *Дора Мар*, биографија
7. Бора Ђорђевић: *Психопата и лопата*, поезија
8. Зоран Живковић: *Временски дарови*, СФ-причке
9. Паскал Роз: *Ловац нула*, роман
10. Исаак Сингер: *Љубав и изгнанство*, аутобиографија

ЈУ „МУЗЕЈИ,
ГАЛЕРИЈА И
БИБЛИОТЕКА“
БУДВА

позива вас да посетите наше програме током јула мјесеца

МОДЕРНА ГАЛЕРИЈА
БУДВА

23.6 - 15.7.: Изложба слика фонда галерије „Никола I“ из Никшића
17.7 - 15.8.: Изложба под називом „Сликари дворца краља Николе“, свечано отварање 17.7. у 21 час

СПОМЕН ДОМ
„СТЕФАН М. ЉУБИША“

23.7 - 10.8.: Изложба слика Василија Иванковића из колекције Поморског музеја Црне Горе - Котор, свечано отварање 23.7. у 21 час

ИЗ ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

УМОТВОРИНЕ СТАРИХ
ПАШТРОВИЋА

Усмено предање наших предака.

Језик је жива творевина: рађа се, развија, мијења, бори за опстанак, а некад чак и умире. Ипак, увијек бива обиљежен печатом једног времена и духом народа који га у датом тренутку ствара, представљајући тако отелотоврење чисте мисли и израз мјешавине историјских утицаја. Управо у покушају да се сачува дио прошlosti и тако открије подлога на којој је изграђена наша духовна снага, утемељена је и брига за дио културне баштине испољене у језику. Тако и данас, када се осјетимо немоћни пред неким баналним а великом и увијек испочетка откриваним животним истинама и појелимо да их учинимо што ближим чистом сазнању стављајући их у прецизне форме језика, често се испостави да је најсажетији и најекспресивнији израз онај сачуван у давно насталим народним умотворинама. Тај старински калуп као да чува суштину универзалног облика сазнања који и савремену материју уобличава по већ давно пројвереном принципу.

Иако данас, на пример, нема много оних који се макар само сјећају како се некад говорило „од Бабина Вира до Куфија“, још се понегде могу чути неки од последњих преживјелих облика временом измјењеног језика који у својим чврстим везама сажетих скupina ријечи крију мудрост. Те умом творене језичке облике старих Паšтровића забиљежио је и Вук Стефановић Карапић у збирци пословица, док су, са друге стране, неке дugo опстајале кроз

Обогаћени искуством генерација и научени сазнањем различитих људских судбина били су мудри и опрезни у односу са другима. Сваки је домаћин носио на уму он што је од старијих често за забљојем слушао:

„нити га злом стеци, нити га добром остави“. Зато је међу народом би-

ла позната подругљива критика расипника ријечима: „неста спензе, неста склензе“. Ипак, мудрији су знали да „што видиш на другом, то се надај себи“, јер се најчешће дешавало да ти који виде туђе мане заправо прикривају оне своје. Незахвално је било, али и јесте, погрдно говорити о било коме јер се у нама самима увијек може наћи повод за туђу причу, или као што би још по нека бака рекла: „пљуни горе, пани долje“.

Заокупљеност практичним захтјевима преживљавања није их спријечила да се замисле над неким универзалним животним питањима. Мисао о вјечној промјени која је покренула прва филозофска сучељавања у Старој Грчкој потстакнута познатим Хераклитовим ставом „панта реи“ (све тече све се мијења), открили су и становници овог дјела наше обале подучени сопственим искуством остављајући своје сазнање у језички аманет потомцима говорећи: „све иде из руке у руку“.

Тако је та вјечита истина која је првобитно била изражена у сада већ заборављеном старогрчком језику, пронашла један од својих путева у свакодневни говор старих Паštровића. Он представља дио нашег културног наслеђа које данас опстаје као један архаичан језик, а свако потјећање на њега, па тако и ово, је у њему поново тражење савремених одговора, али и потврда наше одговорности прихватања прадједовског аманета мудрости.

Јелена ВОЈНИЋ

КЊИГЕ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЈЕЧИТИ
ОПТИМИСТИ

(Данило Николић: „Фајронт у Гретегу“, Нолит, 1998)

Данило Николић се још једном потврдио као ванредан приповједач, који прича, наоко, једноставну причу о генерацији која има своје успоне и падове, о људима и временима. Роман функционише кроз неколико прозних цјелина које су чврсто тематски повезане кроз централну тему, окупљајући генерације на свечаности у Гретегу и прослава одликовања њиховог колеге. То су млади људи који вјерују у љубав, окренuti животним радостима, дијеле заједничку судбину што се препознаје кроз пар лирских дигресија о слизи љубави и љепоти пријатељства које писац назначава. Искреност и једноставност Николићевог стила по којем је већ препознатљив, може се pratiti кроз наслове прозних цјелина: „Мрачни човјек и весела жена“, „Планинска вожња чамцем“, „Водвиљ са пресвлачењем“, „Ноћи са Вишијом у хотелима“, „Посљедња кап“. Биљешке и сјећања његовог пријатеља Димитрија Ичевића - Дижка и самог писца овог романа на прошло вријеме после рата и данашње вријеме је прави истински мотив за још једно потврђивање пријатељства и искреност емоција.

Композиционо, роман врло складно функционише, с обзиром на снажне брехтовски изграђене ликове, као што су Динка или Диж, вјечити оптимисти, људи који нису спремни на предају и чија је судбина повезана. Структурално, све

М. ПЕТРОВИЋ

СЛОВО ЉУБВЕ

Прије него се срео са својом дивотницом, Њега је попут великих европских романтичара морао бити надахнут космосом, морао је поћи од бесконачне слике свијета. Зато пјесма и почиње тако упечатљиво, романтичарски распјеваном и широком сликом „поља зvezdanih“ и сликом „луne plavne“ која расипа своје магическе зраке. Чаробна слика природе окићена је звијездама и мјесечином.

Слику космичког пространства смјењује нова, још грандиознија и готово драматуршки постavlјена слика. У средишту те слике је пјесник - усамљен и очаран идеалном љепотом небеског пространства. Он осјећа да је недјељиви дио тог пространства, зато је дубоко надахнут и загледан у њега. Пјесник рашчиња границе простора и времена: простор је бескрајан, вријеме је од љепоте заустављено, а пјесник као божанско биће усред такве слике са чуђењем и страхопоштовањем посматра бесмртна зvezdana поља. Простор је безмјеран, простор је уточиште сања - ослобађа човјека стијешћености и земаљске ранијости. Вријеме је сведено на тренутак који се не губи, вријеме утиче у доживљај и постаје чиста поезија узвишености и бејскраја. Али, тај простор је несагледив као што је несагледива љепота.

Ова слика космоса била би једнострана и непotpuna да није стиха „те са небом душа људска има своје сношеније“. Шта значи то „сношеније“ - та веза, тај додир са небеским пространством? Као што се млијечна мјесечина пресијава у води тако се људска душа пресијава у космосу - пјесник са космосом успоставља контакт, он са њиме комуницира пулсирајући такође необичном енергијом. Тај лирски доживљај космоса је интезиван и широк. Он је и духовни и божански, и спиритуални и мистични. Пјесник се стопио с универзумом, он се с њим поистовећује у име љепоте, а љепота је облик чулног јављања идеје. Јепота је у тајанствености и мистичности - у притајености и недокучности, у непозирности и чуђењу. Оно што је све то и божанско изједначује се с природом.

Њега је овако грандиозну слику космоса и човјека у њему изградио како би показао да човјек спрам те слике није ништавно биће. Преокупиран љепотом - духовном, душевном и божанској, човјек постаје узвишен и непролазан. Јепота је пронађени смисао постојања.

Ова раскошна слика космоса само је припрема за нови и снажно мотивисани пјеснички чин у средишту кога су земаљске вриједности. Очаран и задивљен пространством, осјећајући се у њему као божанство неко мање, поетски јунак пред-

сеја и слути - он пророчки наговјештава слике које су свака за сеbe једна мала васиона обузета чуљношћу и љепотом.

Пространство неба - трептави сјај звијезда и магички зраци мјесеца, уступају мјесто пространству чула, радостима тјелесног. Божанска жена или „дивна вила“ појавила се у свој раскоши тјелесне љепоте. Пространи космос преобличава се у конкретне слике усплатмјеле и бујне љубавне страсти. Попут античких јунака пјесник уводи дивну вилу под шатор „к испуњењу светој жељи“.

Величанствена љубавна игра препуна је јеротског сладострашћа и тјелесног уживања. У сладострасној задиханости поетски јунак губи присебност. Дух се утапа у врелину јеротских наслада, у жестину нагона.

У љубавно-јеротском заносу земаљско се сједињује са космичким, чулно са духовним. Плотско и тјелесно на тренутак узимају превласт над општим, а љубавне страсти побјеђују духовника и господара.

Али, „Парис и Хелена или ноћ скупља вијека“ није бестидна разблудна љубавна пјесма. Пјесник је у њој љепотом жене и сладострашћем узбуђени геније. Он је заљубљеник природе као идеала и надахнућа. А то идеално постаје у пјесми истинитије од сваке стварности. Јеротски хедонизам прераста у друштвено задовољство, а онда у духовно. Јубав и јеротика се одуховљавају. Дух генијалног пјесника веома надахнуто сједињује све облике испољавања човјекове природе кроз љубав и љепоту.

Вук МИЛАТОВИЋ

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

РИЗНИЦА

ФРЕСКЕ У ЦРКВИ СВ. НИКОЛЕ
МАНАСТИРА ПРАСКВИЦА

Манастирски комплекс Прасквица се налази од двије цркве, старог и новог конака и „кулице“ у којој се током претходних вјекова одвијала школска настава. Цркве овог манастира посвећене су Св. Тројици и Св. Николи. Обје ове цркве у својој унутрашњости чувају вриједне остатке фреско-живописа из различитих временских периода. До данас је остала тајна која је од ових цркава раније саграђена. Према једном предању манастир потиче још из VI вијека, а попратна легенда каже да је зетски краљ Војислав основао ово знаменито здање 1050. године, на мјесту данашње цркве Св. Тројице. Касније предање наводи да је краљица Јелена, мајка српског краља Уроша II Милутине (1282-1321), даровала манастиру нека имања са селима, и да је краљ Милутин године 1307. потврдио ту даровницу. Међутим, постоје мишљења да је ова даровница вјешто урађен фалсификат. Најпоузданiji најстарији историјски извор о оснивању овог манастира потиче из 1413. године, када је зетски владар Балша III Стратимировић Балшић са својом мајком Јеленом, ћерком цара Лазара и царице Милице, издао у Будви оснивачку повељу манастира Прасквице у присуству бројних свједока. У повељи се, такође помињу и имања која је Балша III подарио овом манастиру. Оригинал повеље се није сачувао, а у старом коректорском Архиву чува се италијански превод исте из 1439. године. Међутим, поуздано не знамо да ли је ријеч о изградњи сасвим нове цркве, или је у питању обнова старијег здања.

Управо на зидовима архитектонских остатака ове старе Балшине цркве посвећене Св. Николи откривени су изузетно вриједни остатци фреско сликарства каносвизантиског периода. Овај живопис је пронађен године 1957. испод дебљег слоја креча на зидовима и своду сјеверне пијевнице првобитне цркве који су 1847. године уклопљени у ново здање. Касније су откриви остатци фреско сликарства и на дјелу преосталог сјеверног зида као и у сјеверном дјелу олтарског простора. За овај живопис карактеристичне су представе светитеља у скоро природној величини са грчко-словенским написима. На остатку живописа на сјеверном зиду, из над сокла украшеног геометријским орнаментом, препознају се ликови Св. Саве и Св. Симеона, док су на фризу из над њих представљена попрсја пророка и „стлпника“, међу којима је препознатљив лик Св.

Мине. Унутар пијевнице на источном зиду су представљени Св. Ратници. Претпоставља се да је ријеч о Св. Георгију, Св. Теодору Тирону, Св. Теодору Стратилату и Св. Димитрију. Од ових ликова најочуванији је лик Св. Димитрија, главе помало погнуте и окренуте у три четврти на лијево, док у десној руци држи копље. Као пандан Св. Ратницима на западном зиду представљени су Св. Мученици са симболима свог мучеништва. Намјера да се Св. Мученици и Св. Ратници посебно истакну, сигурни смо да није била случајна (слично истицању представа Св. Ратника и Св. Мученика имамо на остатцима фреско сликарства некадашње цркве Св. Стефана у оближњем манастиру Режевићи), већ представља специфичан начин указивања на примарне преокупације човјека у тешким и несигурним временима у којима је

јаконску далматику украсијен драгим камењем, у положају троцветнински окренуте главе са оркављеним члом, док у руци држи камен као атрибут свог мучеништва. На сјеверној страни олтарског простора налази се сачуван фрагмент са представом Св. Јована Милостивог.

Фреско-живопис старе Балшине цркве Св. Николе манастира Прасквица карактеришу тамнији тонови колорита у којем преовлађују нијансе mrke, првене, плаве и зеленкасте боје, као и прецизно извођење контура при обради ликова. Сигуран цртеж, усклађеност хроматске скале са раскошним валерским могућностима, те профиљена племенистост у изразу ликова, уздижу даровитост овог сликара на врло висок ниво. Још увијек није разјашњено поријекло извођача овог живописа, као ни његово прецизни-

Св. Јован Првомученик (фреска из цркве Св. Николе манастира Прасквица)

ово сликарство настало. У тјемену свода пијевнице насликан је Христос између царева - пророка Давида и Соломона. На чеоном, сјеверном зиду пијевнице представљени су ликови светитеља и светитељке без написа. Претпоставља се да лик приказан западно од прозора представља Св. Петку, а лик источно од ње Св. Стефана. Код извјесних истраживача постојала је претпоставка да је ријеч о представама Св. Улите и Св. Килика збор сличности у иконографском представљању Св. Килика и Св. Стефана. Међутим, чини се сигурнија прва варијанта којој ћемо се и приклонити. Првомученик Св. Стефан је насликан обућен у карактеристичну

је врменско одређење. Распон у датовању креће се од краја XV до почетка XVII вијека. Иако је ријеч о широком остатку једног опширног сликарског репертоара, и овај сегмент прасквичког монументалног сликарства, поред низа сликарских остатака у другим црквама паштровских манастира и шире, указује на карактеристична ликовна кретања која су се дешавала у нашем приобаљу. Било стилски или иконографски оно наше поново упућује на сагледавање комплетности нашег медитеранског поднебља у судару пројимајућих утицаја источних и западних културних струјања.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

ДВАДЕСЕТПЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ ПЕТРА ЛУБАРДЕ

ЊЕГОШЕВСКА РИЈЕЧ НА ПЛАТНУ

Обиљежавање двадесетпете годишњице смрти барда југословенског сликарства Петра Лубарде још једном је прилика да се подсећамо на његов живот и дело. Немогуће је говорити о њему, а не истаћи да је антички био везан за црногорско тло и небо које му је, како је волио да истиче, било најбољи учитељ. Лубарда је рођен 1907. године у Јуботињу. 1925. уписао је Умјетничку школу у Београду коју је напустио већ 1926. године. Тада је отишао у Париз, а 1932. вратио се у Београд и остао до 1939. године, када поново одлази у Париз. У Паризу је предано сликао, борио се са немаштингом и послје шест мјесеци записао: „Схватио сам што је сликарство, те ми се отворио читав један нови свет, један поглед који дотле нијесам ни сачињао. Ја сам почeo нагло и много да сликам. Почеко сам да схватам и шта ради Пикас, Брак, Матис. Био сам већ савремен, модеран, како би се то рекло.“

Послије ослобођења четири године је живио и радио на Цетињу. С Милом Милуновићем, Милошем Вушковићем и Миланом Божовићем учествује у оснивању Умјетничке школе и Удружења ликовних умјетника Црне Горе. Средином 1950. године вратио се у Београд.

Током педесетогодишњег рада Петар Лубарда је добијао најзначајнији признања за своје стваралаштво: 1937. године у Паризу Grand prix за сликарство, затим и награду за изложбу у Хагу, Сао Паолу, Токију. Излагао је у Њујорку и не-колико пута на Бијеналу у Венецији. Њима су се приклучили и многобројне југословенске награде. Приликом додјеле Аванојеве награде, 1966. године, Оскар Давичо је, између остalog, истакао: „Свodeći перипетије облика на њихове ритмове, садржаје, на распашну или дисциплиновану ритмичку гаму, Лубарда је од оних сликара који немају разлога да се боje „литературе“ и који је се одиста и не боje. У поседу тајне како да ту тзв. „литературу“ изрази осмишљену ликовним средствима узбуђену и узбудљиву, он и успева да је доживи, схвати транспоновану и ликовно донесе као ликовни чин. Лубарда није од оних сликара који се баве само трагањима и губе у

„да би смо гледали будућност, потребна нам је прошлост. За нова стремљења тражимо старе потврде у најпозитивнијем смислу те ријечи“. Петар Лубарда

тражењима. Он је од оних повлашћених умјетника који налазе“.

У цјелокупном стваралачком опусу Петра Лубарде издвајају се два периода - први између два рата када настоји да „преко линије уђе у сликарство“ и други који започиње историјском изложбом 1951. године када први кључни заокрет у југословенском сликарству, прецизно да сликао, борио се са немаштингом и послје шест мјесеци записао: „Схватио сам што је сликарство, те ми се отворио читав један нови свет, један поглед који дотле нијесам ни сачињао. Ја сам почeo нагло и много да сликам. Почеко сам да схватам и шта ради Пикас, Брак, Матис. Био сам већ савремен, модеран, како би се то рекло.“

Велики број Лубардиних слика се данас чувају у Црној Гори. У периоду послије рата, на овим просторима правио је сваке десете године резиме свог рада.

За његову најбољу самосталну презентацију узима се изложба 1958. године у тек изграђеном Умјетничком павиљону у тадашњем Титogradу.

Дјела овог међаша савременог црногорског сликарства презентирана су у будванској Модерној галерији у више наврата: 1975. са Милуновићем и Стијовићем, затим 1978. док је 1985. године представљен опус сликара на логорске теме.

У више наврата излагане су његове слике на много-брзим тематским и колективним изложбама.

У фонду будванске галерије капитални значај и посебно место припада Лубардиним сликама „Ракови“ и „Стијене“ из 1968. године. Оне представљају дјела из посљедње умјетникове фазе када се у потпуности окрену технички уља на лесониту. Ове слике иначе чине саставни дио колекције савремених експресиониста и до сада су више пута достојно презентовале будванску галерију на истакнутим изложбама у земљи. Једна од истакнутијих је била и она у Сарајеву 1978. године,

Петар Лубарда

када је са преко 160 дјела представљена црногорска баштина Лубардиних слика. „Ракови“ и „Стијене“ из будванске галерије препројектоване су у монографском каталогу са текстом Олге Перовић. Поред упрошћеног ликовног поступка карактеристичног за крајштице децензије Лубардиног стваралаштва ове слике носе бурну имагинацију и експресију.

На њима нема више елегије, лакоће и елегичност. Маestro више не ставља боју лако већ је, тек шким потезима притиска и збија у жељи да мотив који слика напуни снажним набојем. На фону чисте, значајаки одабране боје другом бојом, овога пута црвеном, рељефно наноси контуре мотива који је рефлексија.

Петар Лубарда је умро у Београду, 13. фебруара 1974. године. Поводом његове смрти академик Чедо Вуковић је записао: „Изврни теразије са родним земљом и ширим видицима, то је највише што један умјетник може учинити својим дјелом. Лубарда је то ученик на непоновљиви начин. Његово дјело јесте и остаје његошевска ријеч на платну.“

Драгана ИВАНОВИЋ

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ „ПУТОПИСИ“ ДР ПАВЛА ГАЗИВОДЕ

ТРАЖЕЋИ НОВУ ШКОЛУ

● Записи о образовним системима разних земаља прашкани антажовањем ауштора за модернизацију образовања

У средњој школи „Данило Киш“ 4. јуна је промовисана књига „Путописи“ др Павла Газиводе, помоћника министра просвјете и науке у Влади Републике Црне Горе и професора универзитета. О књизи су говорили проф. др Ненад Вуковић, декан Факултета драмских умјетности Цетиње, и др Синиша Јелушић, професор универзитета. Отварајући промociју књиге директор средње школе „Данило Киш“ Срђа Поповић је рекао да се тиме обиљежава и 40 година педагошког рада др Газиводе.

- На овим просторима је било доста путника, али мало записа, јер је наш човјек зазирао на писања - рекао је на почетку проф. др Ненад Вуковић. Истичући да „Путописи“ др Павла Газиводе, настали у периоду од 1968. до 1998. године који почињу и завршавају у његовим родним Додошима, представљају вијенац записа из 18 земаља

којима је стало до развоја отворене, критичке личности као највећег циља.

На крају промociје проф. др Павле Газивода је нагласио да се кроз његове „Путописе“ као црвена нит провлачи структура школских система земаља које је обишао. Образлажући зашто је промociју организована баш у Будви, и ако је половину свог живота провео на Цетињу, а другу половину у Подгорици, др Газивода је рекао да је прилично везан за овај град, да је пратио развој његових образовних институција. У Будви је, између остalog, организова и један од осам конгреса педагога Југославије. Посебно је драго што је промociја организована у средњој школи „Данило Киш“ која носи име великог писца и која је позната по организацији вриједних и запажених културних и књижевних манифестија.

В. М. С.

ФЕЉТОН

ХРОНИКА СЕЛА

Венеција, други пут
(1718-1797)

Послије рата на Царевом лазу, у акцију су одмах ступили лукави Млеччи и позивали Грбљане у Венецију. Делегацију су предводили Вуко Мирковић, Никола Лазаревић, Марко Тујковић и Војин Дољаница, а у Венецију су стигли октобра 1715. године и представили млетачком сенату „капитул“ тј. услове за пријем у венецијанско поданство. Дужд Иван Корнер је својим дукатом од 30. новембра 1715. године усвојио њихове захтјеве, а то су:

- да Грбљани буду ослобођени службе на млетачким бродовима;
- да се неће сјећи храстово и другог дрвећа у грбаљским шумама;
- да могу слободно вршити богослужење у цркви Св. Луке у Котору као у својој парохијалној цркви;

- судијама, кнезевима и канцелијеру ставља се једна кућа у Котору на располагање,
- даје се амнистија свим прогнаним Грбљанима.

Одлука је брзо донојета да се Грбљани не би привољели Владици Данилу, коме се Млеччи као савезнику у рату против Турака признали само црквену јурисдикцију над православним живљем у Боки. Све остало било је туђе. Првидури, бискупи и високи чиновници били су Италијани. Службени језик био је италијански, па су тако и судски спорови, као и сва осталла административна дјелатност, били takođe на том језику.

Млеччи су владали у Грбљу у два маха укупно 155 година. На крају, Грбљани су остали, истина десетковани, а Тури и Млеччани су нестали за сва времена. У ово тешко доба за Грбаљ, није остало туђинских материјалних и духовних трагова мухамеданства и католичанства, изузев пар турских топонима и који ствароталијански назив у комуницирању, покућству и исхрани, а то вишеструко поморства (покућство, црквени мобилијар, расади и слично) и печалбарства (народна ношња и иконе из Цариграда и другог) него преко окупације. Под утицајем миграције, а у последње vrijeme и медија они романизми ишчезавају.

Аустроугарска, први пут
(1797-1806)

Наполеон је у ратном походу ликвидирао Венецију, а њене територије Истра, Далмација и Бока припајале су Аустрији на основу примирја у Јоебену 18. априла 1797. године и мира потписаног у Кампоформију исте године 17. октобра. Он је у Будви 20. августа 1797. године предао Боку Матији Рукашини, аустријском генералу - Србину по поријеклу. Међутим, нова власт не прихватала

раније привилегије и домаћу самоуправу већ силом спроводи свој режим. То је 1802. године изазвало негодовање у Грбљу и Владика Петар I једва је успио да смири ситуацију да не буде устанак. Интервенција Владике сматрана је подстrekivачком па су власти преузеле још оштрије мјере.

Први устанак против
Аустрије (1802-1804)

Грбљани су се дигли на устанак и заузели тврђаву Тројницу и све друге прилазе Грбљу. Из Котора је 17. септембра 1804. године кренуо бригадир Ђованки са 450 војника, а пуковник Данесе са 80 Далматинаца и 200 полицајаца. Грбљани су отворили ватру на царску војску, али Ђованки је одговорио оружјем већ је послао пуковника Данесе на преговоре. Сјутрадан, поли-

тички комесар Кавалкабо, „праћен многим вјерним терјерима“, дошао је на састанак с Грбљанима где их је било преко 600 домаћинстава па је мир био успостављен у гаранцију да ће се грбаљска права поштовати. Али, ова гаранција је била обична превара.

Многи Грбљани били су похапшени и кажњени, а вође побуне Ђуро Дољаница и Јован Зец избегли су у Црну Гору. Многи устаници су нашли склониште у манастиру Стјенићи.

Русија (1806-1807)

Бока је била под Русијом 17 мјесеци, тј. од фебруара 1806. до августа 1807. године. У царском боју три цара, 2. децембра 1805. године, Наполеон је потукао руског цара Александра I и аустријског цара Фрању II, код Аустерлица - дана-

шњи Савков код Брна (Чешка). Послије мира у Братислави 1805. године, Аустрија је морала уступити Далмацију и Боку Французи.

Русија је тада била у савезу са Енглеском и ова коалиција није признавала уговор из Братиславе. На позив Бокеља, руски адмирал Димитрије Севјанин уловио је са својом флотом у Боку 28. фебруара 1806. године. Ово је одушевило православне Бокеље, али то је кратко трајало.

„Међутим, аустријска застава се у Будви и даље вила, и остало је извјешана све до доласка у град руске војске (6. марта 1806), када је била тихо спуштена уз плач свих католика.“

Уговором између Наполеона и Александра у Тилзиту 1807. године одлучено је да се Бока поново врати Французима.

Француска (1807-1813)

Француска окупација била је окрутнија од свих претходних. То је можда дјеловало и психолошки, с обзиром на то да је дошла послије одласка Руса који су били наклонjeni нашем живљу, а нарочито православљу. Француске власти наилазиле су на велики отпор у Грбљу, где је нездадљивост према њима оставило толико дубоких трагова да се и данас у Грбљу изразом „прави фрамашун“ означава човјек негativnog svojstava, a да притом, бар у већini случајева, не зна за прави смисао ове riječi.

Французи нијесу поштовали никакве стечене привилегије, већ су одмах уveli новачenje u ratnu mornaricu i kulučenje na izgradnji puteva. Marshal Marmon, guverner Provincije Ilije, izdao je napredbu u

Kотору 27. августа 1807. године, o изградњи пута Херцег Нови - Вериге - Котор - Будва. Рок за изградњу био је мјесец дана уз принудни рад, искључivo radnom snagom Bokelja i njihovim lichenim alatom. Као награда за ovako težak rad bio je predviđen samo jedan obrok khleba dnevno.

У овом кулучењу morali su учествovati сви становници Bokе. Но, они који не буду mogli лично raditi zbog „ranata ili vaspitnica“ morali su to platiti novcem i to u visoko nadoknadi. Međutim, iako se Marmonu žurilo, radovi su почeli tek sredinom marta 1808. godine. Грбљани су 12. avgusta 1808. godine ubili svog knjaza, jer ih je tjerao da u jeku naјvećih poljoprivrednih radova, ostate svoje poslove i da dolaze na kušuk. Godinu dana ranije, (20. novembra 1807.) ubili su još jednog knjaza koji ih je na određeni начин prisiljavao da služe francusku mornaricu.

Septembar 1813. godine, Bokelji, u kojima je vrijeđala слободарска крв, одлучnici uželi su se ослобode, digli su устанак против Француске, a potpmognuti руском и црногорском војском, protjerali su их ne samo из Bokе него и даље. Ostalo je zabeleženo da je Грбљанин Јован Вукотић из Братешића u ovom poходu prvi „poperiо“ odnosno istakao победничku заставu, na tvrđavi u Korculi i prvi od ujedinjenja armiјe закорачio na ostrvo Brač.

Заједничка комисија
Црне Горе и Боке
(1813-1814)

Послиje одласка Француza, Petar I Petrović је u Dobrobiti (29. oktobra 1813. godine) обраzovala zaјednicu владу od 9 Bokelja i 9 Црногорaca kojoj je on sam i predsedavao. Ova vlast nazvana je „Centralna komisija“ i preuzeila je vlast u Boku. U ime Грбља član ove vlasti bio je pion Ђуро Лазаровић из Главатичићa. Централna komisija uputila je svog predstavnika Саву Пламенца руском цару Александру I koji je tada bio u Parizu, da primi ujediđenju Boku sa Црном Гором pod svoju zaštitu. Католicke opštine uputile su Petra Lukovića iz Prčića, austrijskom цару Franru, takođe u Pariz, sa porukom koja izražava njihovu жељu da Austrija zaузме definitivno Boku.

Савезничke сile (Русија, Енглеска и Аустрија) одлучile су да Boka припадне Аустрији. Русki цар Александar I, због tog stava, u pismu koje je donio Savo Plamenac, savjetuje Vladiku Petru I da predra Boku Austriji. И тако, sredinom juna 1814. godine, austrijski general Todor Milutinović ulazi sa vojskom u Boku kao okupator. Такво stanje je potrajalo sve do 1918. godine.

(Наставићe сe)

ТРАГОМ ДОКУМЕНТА ПРОШЛОСТИ

ПИШЕ: МР МАРКО Ђ. ИВАНОВИЋ

ДОБРОВОЉЦИ - РАТНИЦИ 1912 - 1918.
ИВАНОВИЋ Сава ГЕОРГИЈЕ - ЂУРО (1894-1927)

против Аустро-Угарске монархије. Против ње ратује добровољно годину испутило дана на ратишту Грбља. Био је добровољац Майнске чете на страни црногорске војске - Ловћенски одред (1914-1916) до њене капитулације. У јануарској аустроугарској офанзиви (1916) којом је условљен распад црногорске војске, Ђуро не чека у младића, долазе ослободилачки ратови 1912 - 1918. године у које се три пута добровољно јављао: два пута у црногорску, а затим у србијанску војску. Од осамнаест година живота добровољац је у Првом балканском рату (1912/13) против Турске - највећи битака у којој је убијен. У јануарској аустроугарској офанзиви (1916) којом је условљен распад црногорске војске и Краљ Никола у борбама око заузимања Скадра од Турaka.

На почетку Првог светског рата, и ако пода-

ник, Ђуро диже пушку

Према подацима Ђуро је

ступио у резервне трупе 30. маја 1918. године, а нешто касније налази се на Солунском фронту. Био је у 1. чети, 4. батаљону. Као млад и добар војник био је потребан војсци, па је одређен за питомца Подофицирске пјешадијске школе, 3. чета, у Скопљу. У међувремену разболио се од шпањолске грознице која га је спријечила да се по-

свети војном позиву. Од Министарства војске и морнарице добио је својство добровољца - неборца (вероватно као војни кадар чуван је од излагања ризику првих бorbennih liniija).

Послиje rata Ђуро се вратио свом родном селу, лијечио се од болести, а ускоро занавијен напустио родни крај. Већ 1920. године нашао се на раду у Marselju, али ускоро прелази у Америку и ради у rudniku угљa u državni Oxaio. У 33. години живота одузeo је себи живот у Вилингу, mjesto Benvod, 31. avgusta 1927. godine i tamo je sahranjen.

Као солунски добровољац који је прешао Албанију и остао на војној дужности до kraja rata Ђуро је имао право na Албанскую spomenicu.

Ђуро Савов се није жењио, a pogrešno se води (ко и многи други добровољци) u dokumentima као добровољац из прекоморских zemalja (Илија Петровић „Верници отаџбине“, Novi Sad, 1998).

Пише и црта: Dr Mire RANČIĆ

ЗАНИМЉИВОСТИ

Да би ублажио невоље
Црногорца, настала је
неродне године, је у зimu 1846-47. продао
тршијанском трговцу
сајату десет крста
с брилијантима и сми-
рјадима и један меда-
љон тјакоје с брилијан-
тима и јаметистима
да би се новцем купило
жито за народ ...

Манастир Дечани
по броју фресака,
којих има
преко хиљаду,
убраја се међу
најбогатије
у Европи.

Фреске су сли-
кане током
25 година за
време
цара душана.

Ранчић

Мрки медвед је највећа
и најснажнија звер. Он може достићи
дужину од 2,5 метра и тежину пре-
ко 350 килограма ...

У најшој земљи најдужи
живе црногорци, чији
просечан век живота из-
носи 66,5 код мушкира-
ца и чак 74 годину код
жене ...

ФЕЛЬТОН

ИЗ СТАРИХ БАУЛА

ОДАБРАЛА: ЛЬИЛНА ЗЕНОВИЋ

Привилејије су вјековима омоћућавале Пашићевима признавање њиховој снажности и славоти, њиховој управној стапају, система судства, ослобађања од плаћања разних пореза. Једну од збирки ових привилејија обрадио је др Славко Мијушковић у „Историјским записима“ XII, књ. XV, Тишић, 1959, стр. 467-507.

О паштровским привилегијама је досада врло мало, површно и непотпуно писано, а оне, међутим, заслужују да им се посвети више пажње. Паштровска општина, а и поједини Паштровићи, љубоморно су чували своје привилегије, а пошто су им оне служиле и као легитимација за остваривање у свакој потребној

прилици пред разноврсним млетачким магистратима својих повлашћених права, како Општина тако и појединци вршили су преписе тих повластица у специјалним књигама. Од тих књига, некад свакако многобројних, до данас се сачувало врло мало броја. Једна се чува у Архиву Југословенске академије, а једну је Валтазар Богишић пронашао у Бечу. Ево Богишићевог записа о њој: „Паштровски статут који је састављен 1618. год. познат нам је само по наслову. Кatalog Кукуљевићеве књижице каже да се у њој налази рукопис на пергамени са написом: *Statuti, privilegi ed esenzioni concesse alli nobili huomini di Pastrovichio.* Рукопис који се односи на Паштровиће и који на ћосмо међу рукописима дворске библиотеке у Бечу нема никаква статута, него само уговор о предаји с Млецима и неколико повластица и слобоштина. Ево му наслова: *Sommario e memorie dell privilegi et esenzioni concesse e confirmate per molti imperatori, pontefici, re e per la serenissima signoria di Venetia alli nobili huomini Pastrovichi.* Ово је исто у рукопису на... у књижици Југословенске академије бр. 488. Постојећи је установа од 5. колов. 1611. Затим у рукопису књижице задарске гимназије од год. 1765”¹

И млетачки Сенат се приликом додељивања повластица појединим општинама позива на паштровске када је хтио дати пуну повлашћену мјеру, као што је то случај приликом додељивања повластица Грбљанима. У грбљским привилегијама има доста реминисценција на паштровске. У књизи грбљских привилегија, чији се један овјерен препис који садржи и италијански оригинал и српски превод, као саставни дијелови рукописног зборника, налази у библиотеци Валтазара Богишића у Цавтату,² пред првим, основним дукалом о грбљским привилегијама, издатим 23. јула 1674. г., стоји: „Духове дужда Франческа Молина којим дарује Грбљанима повластице које уживају Паштровићи”. Ово није нека касније предметнути репреса већ је кратак опис дукала дат при његовом уношењу у оригиналну књигу грбљских привилегија, чији је горепоменути препис извршио Антун Батута, општински канцелист, „вероватно г. 1767. или мал даонице”³. У самом овом дукалу који санкционише шест од свега осам захтјева Грбљана, позивање на Паштровиће је истакнуто у три, санкционисана захтјева, тј. првом, другом и четвртом. Одговарајући изводи из ова три захтјева гласе: први „Будући с

Пошто су повластице које су Паштровићи од Млетачке републике до-стизале највећи дomet „дарежљивости и благонаклоности“ преведре Републике“ према њеним поданицима, оне су постале идеал за којим су тежили остали млетачки поданици, настојећи да добију повластице паштровског типа.

С обзиром на наведена на својства, као и с обзиром на настојања многих наших општина, па и заслужних појединача, да постигну онакав повлашћени положај какав су имали Паштровићи, паштровске привилегије налазимо регистроване не само у књигама паштровских књижевности већ и у та-

КЪИГА ДАШТРОВСКИХ ПРИВИЛЕГИЈА (1)

совои дации, него да уживамо подпуну слободу како уживају исти Паштровићи; четврти - Будући потребно за добро владање на службу судниках одабрање једнога канзалиера да помога суђама намјештати ствари осуђене, такође смо мислију себом брачки

оне саме фамеје кое уживају мерит од нихова первога дања пуплику имену, и да зато континују нихова прибивалишта у ону комунита, и то за термен десет година да се разумију почети кад приме све и по све како е било и Паштровићима ударено...?

И у попратном акту генералног провидура Алвиза Моћенига, којим овај 19. јуна 1697. г спроводи которском в- предном провидуру пре писе претходних дукала, наглашена је подударност паштровских и грбальских привилегија овим ријечима:

„... колико за уживање слободе од дацие и од бревелећах и све и по све како е било допуштено вјернијема и до бромеритнијема Паштронијима...”⁸

Не мање интересантна од чињенице уношенија паштровских привилегија у књиге других привилегисаних општина и појединих породица, или честог позивања на њих од стране млетачких највиших власти, је чињеница да су „господин Дојмо Дујмовић и други племићи као и друга господа из Макарске подносили „другим и разним време- нима” у сврху званичног

ним у сврху званија
овјере преписе паштров-
ских привилегија мле-
тачком нотару Јосипу
Белану, који 23 априла
1746 врши званичну
овјеру, својим потписом
и својим нотарским зна-
ком, читаве једне збир-
ке, заправо књиге, па-
штровских привилегија.
Овај овјерени препис
скупа са једним скор-
истовјетним али неовје-
реним преписом, са ко-
јим је приликом повези-
вања у кодекс и помије-
шан - представља један
од сачуваних књига па-
штровских привилегија.

штровских привилегија.
Претпоставка да би чињеница подношење на овјеру у Венецији књиге паштровских привилегија од стране Макара могла евентуално представљати неку посредничку услугу Паштровској општини или неком Паштровићу, не би могла биди прихватајућа ни из разлога што је директно комуницирање Паштровића са Венецијом било многочешће него са Макарском. Такву претпоставку, међутим, потпуно исказује сама стилизација овјере, која, напротив, указује на неку пословну потребу Макара на за преписом паштровских привилегија. Сваку енигму, међутим, рјешава одлука највеће млетачке власти од фебруара 1646 године, наиме „Perche possiamo plenamente comprendere la disposizione e benevolanza nostra, concorremo col Senato a concedervi tutti i privilegi, prerogative, immunita et esenzioni che godono il fedelissimi nostri Pastrovicchi in conformita dela vostra istanze...“ Разумљиво

да су Макарани, пошто су од Венеције једном уопштеној формулатијом постигли све привилегије и сва права која су уживали Паштровићи, сматрали да је боље да препишу и даду да се званично овјере паштровске привилегије ради аналогног коришћења, него да траже посебне млетачке одлуке.

датуму овјере или, можда, нешто мало касније.

Као што смо већ казали, овјерени препис је приликом повезивања помијешан са неовјереним, тако да је листовима 2-25 и листовима 48 и 49 обухваћен први, овјерени препис, а листовима 32-47 и 26-30 други, неовјерени. Рука која је писала други препис знатно се разликује од руке која је писала први, па је према томе дистинкција између овјереног и неовјереног текста врло лако уочљива. Први, овјерени препис називаћемо у овом раду препис А, а други препис Б. Између ова два преписа постоје само незната на одступања и хронолошка неслагања. У нашим излагањима ослањаћемо се на препис А.

Ни на корицама ни на првом (ненумерисаном) листу нема никакве интестације, која свакако не би изостала да су овај кодекс дали повезати Паштровићи. На верој другог, односно првог нумерисаног листа, као што смо већ казали, налази се слика коју смо горе описали. На другом листу послије инвокације *In christi nomine amen*, исписане мајускулним капиталним златним словима, налази се ова

Summario e memoria
delli privilegi et esenzioni
concesse e confirmate per
molti signori imperatori,
pontefici, re e per la sere-
nissima Republica di Ve-
netia alli nobili uomini
Pastrovichi, come qui sot-
to per ordine di tempo ap-
pare.

(Преглед и запис о повластицама и ослобођењима датим и потврђеним племенитим Паштровићима од многих царева, папа, краљева и од преведре Млетачке Републике, и то како по хронолошком реду слиједи.)

Као прву у овом пре-
гледу Паштровићи наво-
де привилегију коју им
је наводно дао цар Ди-
оклацијан. Овако у пре-
воду гласи запис о њој:

1. Овај запис је преписао др Нико С. Мартиновић. Препис се налази у архиву Исторског института НР Црне Горе. Види и др Нико С. Мартиновић, Валтазар Богишић - Историја кодификације црногорског имовинског права, Четиње 1548, стр. 34, 172 и 173.

1956, стр. 34, 112 и 113.
2. Види мој чланак „Никшићи кнезеви Вла-
стелиновићи у млетачким
дукалима и терминација-
ма”, Историски записци, св.
1-2 за 1956 . год. стр. 105-
126.

3. Овај зборник је објавио др Александар Соловјев у Споменику САН бр. LXXXVII.

4. Исто, стр. 3.

5. Исто, стр. 32 и 33.

6. Исто стр. 41 и 42.

6. Исто, стр. 41 и 42.
 7. Исто, стр. 43.
 8. Исто, с. тр. 44.
 9. Guseppе Gelcich, Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro, Zara 1880, str. 120.

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

ПОЉОПРИВРЕДА

ИНТЕГРАЛНА И БИОЛОШКА ПРОИЗВОДЊА ВОЋА

Током десетог вијека развојем индустријских земља настало је велика миграција становништва у градове и индустријске центре. То је утицало да се са традиционалне, углавном натуралне, производње пређе на робну производњу воћа за потребе избирајивог тржишта. Такво кретање у производњи и на тржишту утицали су на развој транспортних средстава, технологије чувања воћа, технологије прераде стварањем стотине нових производа од воћа и са воћем. Интензиван развој воћарства утицао је на неслучен развој хемијске индустрије минералних ћубрива, средстава за заштиту биља, разних адитива, хормоналних материја и др. Трка за профитом је довела до неконтролисане примјене хемијских средстава, без етичког приступа проблему исхране људи и утицаја на здравље садашњих и будућих нараштаја. У таквој ситуацији појавио се покрет који је доказивао на све погубне последице неконтролисане примјене синтетичких хемијских средстава на животну средину и здравље људи. У правцу промјене насталог стања, развила су се два правца воћарске производње као темељно опредељење за наредни период, а то су: интегрална и биолошка производња воћа.

Интегрална производња воћа. Представља комбинацију генетичких, агротехничких, биотехнологичких и хемијских метода које треба да омогуће економски оправдану производњу квалитетног воћа, уз очување природне средине и здравља људи. Основе ове производње постављене су на симпозијумима одржаним у Швајцарској 1989. године и у Холандији 1992. године. Интегрална производња у суштини представља биолошки приступ агротехничким мјерама и примјену метода које омогућавају физиолошки оправдану примјену ћубрива и пестицида који не остављају штетне остатке (резидуе) на плодовима и не загађују животну средину.

У интегралној производњи воћа укључени су научноистраживачки институти и пољопривредне службе на терену. Целокупна производња и примјена агротехничких мјера је под контролом. Стручне службе врше обуку производња и дају информације директно на терену и посредством медија: које сорте да саде, програм заштите, примјене ћубрива и друге агротехничке и по-мотехничке мјере, као и рокове бербе и чување плодова у складиштима. Поред научних и стручних служби фармерима стоје на услуги трговина и државне пољопривредне службе.

Фармери у Европи брзо су прихватили овај приступ у производњи воћа, оснивајући удружења, дефинишући прописе и заштитне знаке. Сваки производњач од овлашћене институције користи декларацију са ознаком „ПРОИЗВОД ИНТЕГРАЛНОГ ГАЈЕЊА“.

У интегралној производ-

њији најчешће се примјењују следећи поступци: засивање засада, њега воћњака и складиштење воћа.

При подизању воћњака обављају се детаљна педолошка и агрехемијска испитивања земљишта. За поправку плодности земљишта користе се органска ћубрива, а минерална само толико да се поправи већи недостатак неког хранива.

У редовној производњи се прати плодност земљишта и углавном органским ћубривима се надокњају недостатак хранива које воћке изнесу из земљишта изградњом плодова, гранчица и лишћа. Сузбијање корова се врши механички или застирањем земљишта, а хербицидима само изузетно.

Заштита воћака се врши атомизерима и прскалицима, који стварају микроскопске капљице усмјерене према круни воћака. Смањене су дозе пестицида, боље се прикривају плодови и лишће, а не загађује се земљиште. За третирање се користе пестициди који не остављају трагове на плодовима. Праћењем биологије паразита и штеточина смањује се број прскања и чувају корисни инсекти.

Наводњавање се обавља према физиолошким захтевима воћака у току развоја и плодоношења.

Резидба се обавља са што мање скраћивања грана са текњом да се гране повијају што омогућава ранију и већу производњу.

Берба плодова се обавља у физиолошкој зрелости, а плодови се не третирају фунгицидима пре уношења у хладњачу, а на тржиште се износе кад технолошки сазре.

Биолошка производња воћа. Представља у суштини традиционалну (органску, еколошку) производњу код које се користе најновија сазнања из генетике, селекције, заштите, исхране и чувања воћа у циљу добијања плодова без примјене синтетичких пестицида и минералних ћубрива.

Почетак пропаганде и организовања биолошке производње започето је у Немачкој. Минерална ћубрива замијењена су стањаком, зеленишним ћубривом, компостом од сламе и течног свињског стањака. Заштита воћака уместо синтетичким пестицидима врши се средствима природног поријекла.

Ова производња се проширила у цијелој Европи. Тако, на пример у Италији, организовано је више од 1000 производњача. Тражња овог воћа је све већа, постижу се добре цијене и постоји велика могућност извоза.

Произвођачи који примјењују биолошки поступак у производњи удржени су у организације од којих је најзначајнија ИФОАМ (Међународни савез покрета органске пољопривреде).

Ова организација повезује производњаче и прерадиваче у цијелом свету, дефинише стандарде, а овлашћене институције чланице обављају контролу производње и дају сагласност да се производи могу појавити на

тржишту са ознаком „ПРОИЗВОД БИОЛОШКОГ (ОРГАНСКОГ) ГАЈЕЊА“.

Савјет министара пољопривреде Европске економске заједнице усвојио је 1991. године уредбу о биолошкој производњи и преради пољопривредних производа, чиме су одређени и означенчи стандарди који треба да се примјењују у производњи и преради. Према овим прописима процес преусмјеравања фарми на биолошку производњу траје 5 до 7 година. На основу података о фармеру и фарми стручњаци овлашћени институције за контролу обилазе фармере (и ако испуњава услове) уносе га у регистар биолошке производње. Контролом се посебно обраћа пажња на примјену дозвољених ћубрива и пестицида. Приликом бербе и испоруке морају се предавати пријављене сорте у процјењењим количинама воћа. Плодови произведени биолошким поступком имају посебну амбалажу на којој је означено да се ради о производњи биолошког гајења. Таква производња и производи се све више тражи и имају посебну (већу) цијену, и данас су дефицитарни на тржиштима развијених земља.

Мислим да је добро да знамо шта се ради и како се ради у развијеним земљама у интегралној и биолошкој производњи, али није добро ако ми и поред природних (незагађењих) подручја у том правцу недовољно радимо на научном и производном плану. Ми смо једна од пријетких земља која може понудити нашем и свјетском тржишту широку палету биолошки здравих пољопривредних и сточарских производа.

Јован М. МЕДИГОВИЋ,
дипл. инг.

МЕДИЦИНА

Не прође ни једна туристичка сезона а да се на нашем подручју не догоди више случајева угушења у мору

Сјекамо се прошлогодишњег случаја на плажи Јаз када је искусан пловач понесен високим таласима дуго трајио помоћ и покушао да се домогне обале али спасилац није било и случај је, на очиглед уплашених купача, завршио трагично.

Чињеница је да на нашим плажама нема службе спасавања, па чак ни елементарних средстава које могу послужити за извлачење унесрећеног. Конкретно на Јазу су трчали свуда око тражеји неки конопац да би добацили до човјека који је још био потпуно свјестан, али није могао да се домогне обале.

Требало би знати да ефикасна помоћ која се може пружити утопљенику чак и након неколико минута проведених у води може спасити живот. Било би неопходно да сваки пловач (јер су они увијек тамо) добро познају реанимациони поступак који може спасити живот. Кључ свега је почети оживљавањем одмах.

Како то треба радити.

Право: Само утопљење траје неколико минута, у првој фази долази до грча душиника због продора воде у дисајне путеве. Тај заштитни рефлекс доводи до прекида дисања, али рад срца и даље је присутан. У таквим условима срце и мозак могу функционисати неколико минута.

Значи: СМРТ НЕ НАСТУПА ТРЕНУТНО, без обзира што је унесрећени испод воде. Чак се сматра да ако је вода хладња метаболички процеси се смањују и потрошња кисеоника је смањена, па су познати случајеви, нарочито код дјеце, да је и након реанимације (оживљавања) која је трајала и по неколико сати, успи да се сачува живот дјетета, некада и без посљедица. Истина је да смрт у хладој води настаје због фибрилације комора, а аспирација воде је

СПАСАВАЊЕ УТОПЉЕНИКА

секундарна, па је тада могућност спасавања сведена на минимум.

Ево редосљеда поступака са жртвом којег сви морају тачно знати. Потребно је што прије жртву извучи из воде, врло опрезно. У првој фази утопљеник је у паничном страху, па ако му се приближи спасилац који је слабији може га у тренутку повући у загрљај смртоносан за обојицу. Зато се жртву увијек прилази са леђа. Најбоље је жртву ухватити за косу и испод пазуха држесток кашаљ, пјенушак и крвав испљувак, повраћање и испрекидано дисање. То су већ знаци плућног едема који могу наступити брзо или касније у току хоспитализације.

Код свих случајева чак и благог почетног утапања нужна је хоспитализација где се обично наставља са кисеоником, давањем лијекова за измокравање (диуретика) и мировањем. Ако постоји грч душница може се дати аминофилин или инхалацију са бронходилататорима. Код јаког психомоторног немира дати дијазепам. Остали дио третмана врши се у болници на одјељењу интензивне његе. Код блажих случајева довољна је обсервација 24 сата, ако се у том периоду не десе компликације болесник се може отпустити.

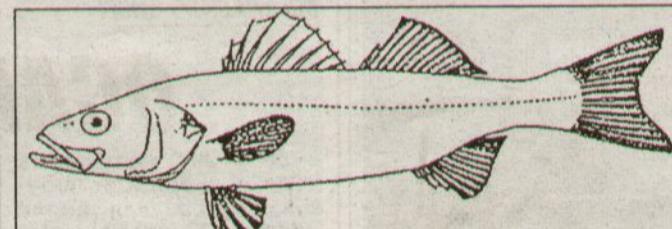
Прогноза зависи од више фактора, али је по правилу добра ако утопљеник брзо дође свјести. Правило је да се реанимација изводи све до тренутка када се, поред свих наведених мјера успостави рад срца, дисајне функције, и утопљеник дође свјести. Мора се вјеровати у успјех и упорно и дуго реанимирати унесрећеног - све док постоји и најмањи знак одржавања или успостављања виталних функција.

Погрешно је чекати хитну помоћ и не предузимати ништа. Тренуци су драгоценни и свако губљење времена може бити фатално. Правило је да се реанимација изводи све до тренутка када се, поред свих наведених мјера успостави рад срца, дисајне функције, и утопљеник дође свјести. Мора се вјеровати у успјех и упорно и дуго реанимирати унесрећеног - све док постоји и најмањи знак одржавања или успостављања виталних функција.

Погрешно је чекати хитну помоћ и не предузимати ништа. Тренуци су драгоценни и свако губљење времена може бити фатално.

Прим Др. Тадија НИКОЛИЋ

МЕДИТЕРАНСКИ КУВАР

Бранцин (Dicentrarchus labrax L.) или како га у народу још зову: лубин, агач, дут, вук, леврек или смудут, припада врсти риба из породице вучића (Serranidae). Вретнастог је облика и крупних очију. Има снажну чељуст карактеристичну за рибе грабљивице са оштро назубљеним устима. Док је млад по тијелу има ситне црне пјеге. Одрасли пријерици су сребрнастосиве боје која према трбуху прелази у сребрнастобијелу. Може бити дугачак до једног метра, а тежак до 15 кг. Просечан пријерак тежи око 1/2 кг. Обично се мријести при крају јесени и на почетку зиме.

Ова производња се проширила у цијелој Европи. Тако, на пример у Италији, организовано је више од 1000 производњача. Тражња овог воћа је све већа, постижу се добре цијене и постоји велика могућност извоза.

Произвођачи који примјењују биолошки поступак у производњи удржени су у организације од којих је најзначајнија ИФОАМ (Међународни савез покрета органске пољопривреде).

Ова производња се проширила у цијелој Европи. Тако, на пример у Италији, организовано је више од 1000 производњача. Тражња овог воћа је све већа, постижу се добре цијене и постоји велика могућност извоза.

БРАНЦИН

порумене. Служити топле уз кромпир салату.

ПАРАДАЈЗ ПУЊЕН ТУНОВИНОМ

Изабрати неколико средње величине парадајза. Опрати их и одјеси им врх. Пажљиво их издубити ожичицом и окренути на доље да откапљају. Кутију туновине изрушити у здјелу и добро је изгњечити, додати мало маслиновог уља, ситно исјеченој главици црног лука, мало папра, 2-3 ситно исјецане кисјела краставца и извађену средину парадајза. Све добро измјешати, па овом смјесом пунити парадајзе. Напуњене покрити одсјеченим врхом и прелити мајонезом.

МАКАРОНЕ СА ПЕЧУРКАМА

У сланој води у којој је додата ожича уља обарити 1/2 кг. макарона пазећи да се не прекувају. У здјелу метнути 150 гр. бутера

БАЧКО ДОБА

НА КРАЈУ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

БОЉИ УСПЈЕХ

- Школска 1998/1999. године приведена крају, мада у последња два и по мјесеца у ванредним условима.
- Завршена редовна настава, преостали поправни испити.
- Према садашњим резултатима проистиче да ће у основним школама „Стефан Митров Љубиша“ и „Мирко Срзентић“ и средњој школи „Данило Киш“ бити забиљежен бољи успех ученика него ранијих година.

У основној школи „Стефан Митров Љубиша“ од 1676 ученика позитиван успех има њих 1582 (94,39%); одличних ученика је 589, врлодобрих 510, добрих 424, довољних 52, док се седам ученика преводи у старији разред. На поправни испит је упућено 85 ученика, а девет ученика понављају разред. Средња оцјена је 3,85.

Од 231 ученика у основној школи „Мирко Срзентић“ 212 (91,77%) су имали

позитиван успех: 119 одличан, 55 врлодобар, 29 добар и 2 довољан. На поправни испит је упућено 17 ученика, док два понављају разред. Средња оцјена је 4,08?

У средњој школи „Данило Киш“ од 1056 ученика разред је успјешно завршило њих 784 (74,24%); са одличним успехом 115, са врлодобрим 249, са добрим 316 и 104 са довољним, 260 ученика је упућено на поправни испит, а 12 ученика понављају разред.

Матурски испит је положило 220 матураната: 45 са одличним успехом, 79 са врлодобрим, 73 са добним и 23 са довољним успехом. На поправном у августу покушаће да положи испит зрелости 27 матураната. Међу ученицима који су успјешно завршили средњошколско образовање највише је туристичких техничара (92), затим гимназијалаца (85), техничара услуживања (23) и техничара кулинарства (20).

СВЕЧАНОСТ У ОШ „СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША“

НАГРАДЕ НАЈБОЉИМА

- У основној школи „Стефан Митров Љубиша“ 3. јуна скромном свечаношћу обиљежен крај школске године за 193 ученика који су завршили осми разред и том приликом су најбољима уручене награде.

Међу свршеним основникима је 48 одличних ученика и осам добитника дипломе „Луча“: Грана Ђикановић, Ивана Бабић, Бланка Ђурашевић, Јелена Перишић, Марија Шофран, Стефан Дракуловић, Катарина Кнежевић и Николета Лагатор.

Наставничко вијеће је наградило ученике који су освојили прва мјеста на школским такмичењима и неко од прва три мјеста на регионалном и републичком такмичењу. Прва мјеста на школским такмичењима постигли су: Грана Ђикановић (енглески језик), Иван Жигић (географија), Александра Радовић и Марија Шофран (физика), Дијана Ивановић (математика),

из географије, Александра Радовић треће мјесто из физике, а Милена Стојановић (VII разред) треће мјесто из математике. Четири ученика ОШ „Стефан Митров Љубиша“ су освојили једно од прва три мјеста на републичким такмичењима: Иван Жигић друго мјесто из географије, Грана Ђикановић треће мјесто из енглеског језика, Марко Миловановић треће мјесто из ваздухопловства и моделарства и Маријана Ковијанић (VII разред) прво мјесто на ревији дјецијег аматерског филма.

Наставничко вијеће је наградило Новака Бубању у знак сјећања за све саомstalne izložbe i uspjehe u likovnim stvarala-

ца Истијановић (физика), Гојко Јовичић и Станка Вељовић (математика).

Књиге за носиоце дипломе „Луча“ и побједнике на такмичењима купљене су средствима које је поклонила учитељица у пензији Иваница Лалић у знак сјећања на покојног сина Милутина -Мишка Лалића, а средства за награде најбољим ученицима у области техничког стваралаштва младих Црне Горе поклонила је породица трагично преминулог наставника Драгољуба Чизмовића.

- Срећни смо када испред себе након осам заједничких година видимо вас такве у чијем смо обликовању учествовали, живећи животом дарива-

ПОДРШКА БУДВАНСКОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

- Сједница Заједнице музичких школа Црне Горе овога пута је одржана у Будви 2. јуна 1999. године. Скупу присуствовали директори основних и средњих музичких школа из Херцег-Новог, Тивта, Котора, Будве, Подгорице, Бара, Улциња, Колашине, Берана, Пљеваља и декан музичке академије са Цетиња.

Добротошлици учесницима скупа пожелио је предсједник СО Будва Раде Грговић, нагласивши да је упознат са успесима Школе за основно музичко образовање у Будви, али и са њеним проблемима везаним превасходно за простор. Изразио је наду у њихово скоро решавање, наравно уз помоћ општине.

Предсједник Заједнице музичких школа Црне Горе и директор музичке школе

би заједница изразила подршку овом малом, али успешном колективу. Подсјетио је на осамнаест награда, између којих и једну специјалну и четири златне. Ученици ове школе су их освојили на овогодишњем такмичењу младих музичара Црне Горе у веомајакој конкуренцији.

Анализом двадесетшестог Фестивала младих музичара Црне Горе утврђено је да је фестивал био успешан, да

лиза закључака са последње сједнице Заједнице којој је присуствовао и Драган Јуловић, министар образовања у Влади РЦГ.

Текућа питања била су базирана углавном на проблеме финансија. Такође, потврђено је да ове године неће бити савезног такмичења.

На крају сједнице Илија Дапчевић је поново изабран за предсједника Заједнице музичких школа Црне Горе,

Са сједнице Заједнице музичких школа Црне Горе

„Васа Паовић“ из Подгорице, Илија Дапчевић, истакао је да је за мјесто овогодишњег састанка одабрао будванску музичку школу да

је четири стотине учесника показало висок квалитет музичког образовања и да је жири био коректан.

Услиједила је, затим, ана-

фунију потпредсједника вршиће Алекса Асановић, директор Школе за музичке талente „Andre Navora“ из Подгорице. А. КОСТОВИЋ

Добијачица „Луче“ са директором школе Биљаном Вукчевић

Марија Шофран и Милица Божовић (хемија), Стефан Дракуловић (биологија) и Љубомир Филиповић (историја).

На регионалном такмичењу у конкуренцији двадесет школа одржаном у Зеленици, Грана Ђикановић је освојила друго мјесто из енглеског језика, Иван Жигић друго мјесто

штву за вријеме док је био ученик ове школе. Награђени су и наставници-ментори чији су ученици освојили једно од прва три мјеста на регионалном или републичком такмичењу: Миомир Истијановић (географија), Длубавка Фабрис (енглески језик), Оливера Мијовић (техничко образовање), Драги-

ња знања и развијања свијести о томе да се знањем бива моћан и јак и да се њиме осваја боље сјутра - рекла је директор школе Биљана Вукчевић честитajuћи ученицима на постигнутом успеху и изражавајући наду да ће, док они буду стасавали, праве вриједности наћи право мјесто. В.М.С.

УСПЈЕСИ МЛАДИХ ЛИТЕРАТА

Пред крај школске године ученици основних школа „Стефан Митров Љубиша“ и „Мирко Срзентић“ добили су признања за своје литерарне радове. Ученица VI разреда ОШ „Стефан Митров Љубиша“ Заја Кнежевић је добила прву награду на конкурс листа „Осмијех“ за рад „Ријека муга завијаја“, а у зборнику „Цетињу с љубављу“ објављени су радови Дуње Никчевић, Николине Бајовић и Александре Челебић (ОШ „Стефан Митров Љубиша“) и Стевана Вукотића (ОШ „Мирко Срзентић“).

ЉЕТЊА КИША

У трању се чују
вјешта шанке цишће.
И већ посакају
кишине кайи хишће.

И већ се лелуја
орошена шрава.
Нека њежна сијуја
лишћем поштрава.

Све се киши илахој
диви нескривено.
Све око сија,
чишћо, умивено.

Душан ЂУРИШИЋ

БАЧКО ДОБА

Јавна предшколска установа „Љубица В. Јовановић-Маше“

ОД СЕПТЕМБРА ПО НОВОМ ПРОГРАМУ

- Без посебних проблема у посљедња три мјесеца
- Уписано 180 дјече, али се очекује да ће знатно више бити уписано у августу
- Током љета сва три вртића радије непрекидно у спојеним групама

Средином јуна у вртићима јавне предшколске установе „Љубица В. Јовановић-Маше“ у Будви, Светом Стефану и Петровцу завршена је наставна година, али ће сва три вртића радити непрекидно током љета са смањеним обимом послова и са мање дјече.

- С обзиром на услове мислим да смо годину добро привели крају. Није било посебних проблема са дјецом у посљедња три и по мјесеца, васпитачи су се трудали

да дјечи створе једну опуштену атмосферу. Дјечи је помогло да из овог периода изађу без већих посљедица - каже Весна Димитријевић, ВД директорице предшколске установе и напомиње да је у овом периоду био смањен број дјече, али да су сви вртићи радили свакодневно, без прекида.

Завршен је упис дјече за наредну наставну годину, али број уписаных у јуну (180) није и коначан јер се

ја уписаних - каже Весна Димитријевић и истиче да се накнада за боравак дјече у вртићу и уписнина нису повећавале и да ће тако стати до септембра. - На почетку наредне наставне године оцијенићемо да ли због висине трошка треба мијењати цијену накнаде коју плаћају родитељи за

досад било много више уписане дјече него што је стварно долазило у вртић, чиме се, практично, онемогућавало да упишемо и друге који су имали интерес да се упишу и редовно долазе. Уважићемо, наравно, свако оправдано одсуство дјече.

Иако је наставна година

стивалу дјечејег позоришта 8. јула у Котору, који организује Центар за културу Котор.

Од 21. јуна до 1. септембра вртићи у Будви, Светом Стефану и Петровцу радије у спојеним групама са мањим бројем дјече као и ранијих година, а од 1. септембра нова наставна годи-

КОНЦЕРТ У МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

ПОБИЈЕДИЋУ
НОТАМА СВИЈЕТ

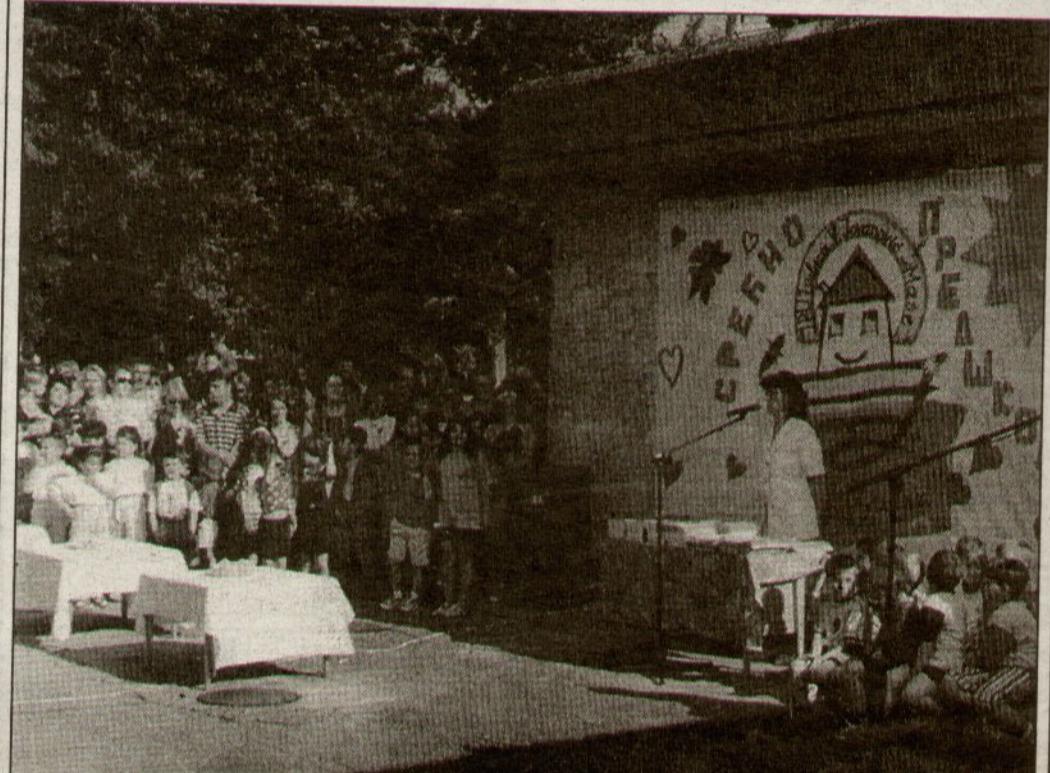
На крају и ове школске године Школа за основно музичко образовање у Будви одржала је традиционални завршни концерт. На њему су узели учешће најбољи ученици, а пошто је таквих било пуно, концерт је подијељен у три концертне вечери. Директор ШМОМО, Весна Миловић, својим поздравним говором указала је на велики успех младих будванских музичара на републичком такмичењу ове године, где су свих осамнаест такмичара из Будве

петог и шестог разреда. Њих седамнаест свирало је на клавијуту, гитари, хармоници, флаути и виолини. И ово вече је ујеђашао Мали хор под вођством Радмиле Трички са три изведене композиције.

На посљедњој вечери завршног концерта (11. јуна) гости су могли да ужијавају у квалитетној музici коју су изводили на поменутим инструментима и у класама поменутих наставника осамнаест ученика четвртог, петог и шестог разреда Школе за основно музичко образовање у Будви. Велики хор, такође под вођством Иго-

виру, хармоници, гитари, флаути и виолини. И ово вече је ујеђашао Мали хор под вођством Радмиле Трички са три изведене композиције.

На посљедњој вечери завршног концерта (11. јуна) гости су могли да ужијавају у квалитетној музici коју су изводили на поменутим инструментима и у класама поменутих наставника осамнаест ученика четвртог, петог и шестог разреда Школе за основно музичко образовање у Будви. Велики хор, предво-

Из вртића у школу - са испраћаја прешколата

боравак дјече, али ћemo у сваком случају тражити да се накнада плаћа за сву уписану дјечу. То смо припремани да урадимо јер је

приведена крају, нијесу за-
вршне све планиране активности, па се дјечи из предшколских група при-
премају за наступ на Фе-

на почеће са новим програ-
мом по коме се досад експе-
риментално радило у неко-
лико наставних група у Цр-
ној Гори.
В.М.С.

Мали хор ШМОМО из Будве

добили по награду, и то једну специјалну, четири златне, седам сребрних, пет бронзаних и једну похвалу. Тиме је и Школа за основно музичко образовање у Будви сврстана међу најбоље у републици.

Прво концертно вече је одржано 9. јуна у спомен дому „Првена комуна“ у Петровцу, где су гости имали прилику да чују најбоље ученике ШМОМО подручног одјељења Петровац. Мали хор под вођством наставника Игора Зеновића извео је три композиције. Затим су се публици представили ученици припремног, првог, другог, трећег, четвртог,

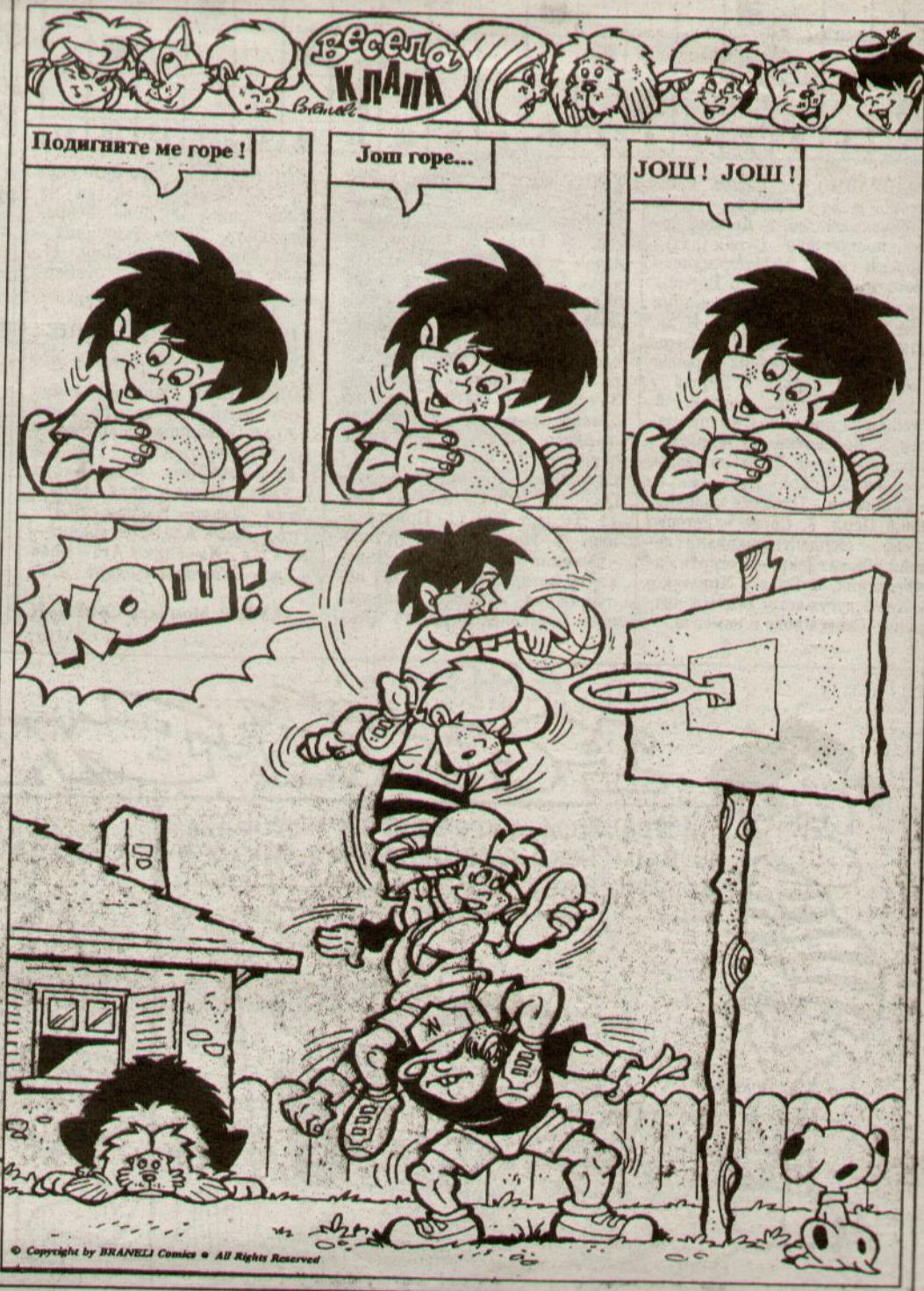
ра Зеновића.

Друго концертно вече одржано је 10. јуна у просторијама Школе за основно музичко образовање у Будви. Двадесети-шест ученика припремног, првог, другог и трећег разреда, у класама наставника Мирјане Вујановић (клавијут), Ане Брајак (флаута), Радмиле Трички (клавијут), Мирјане Пајовић (клавијут), Љиљане Поповић (хармоника), Југославе Раичевић (клавијут), Габријеле Аксамит (клавијут), Винка Новака (гитара), Маје Радованлије (гитара) и Павела Аксамита (виолина), показали су своје музичко умијеће на кла-

јен наставницом Анитом Џуда и у пратњи Петра Марковића (клавијут) и Милијане Вукотић (флаута), отпјевао је двије композиције.

Слушајући ове мале музичке мајсторе успјели су сви - гости, родитељи, наставници, па и сама дјечи да, како је то у свом говору и рекла директорка Весна Миловић, „... побјегнемо, бар на тренутак, од наше стварности и да схватимо поруку коју је на свом цртежу написао један ученик припремног одјељења - НОТАМА ЂУ ПОБИЈЕДИТИ СВИЈЕТ“.

Текст и снимци:
Ана КОСТОВИЋ

ШАРЕНА СТРАНА

МА, КО ТЕ ШИША

Узречица која се односи на омаловажавање, у Будви добија пунији смисао и није за потчињивање: тај ко те шиша узима ти за то 80 динара

Не мирише море. Ипак, мирише јутро. Расуо се сјај сунчевог диска по камену плочника. Бљешти. И сјајем пуни очи. Чудан мир затрлио град. Варком спокоја уљулькује. Помисли човек: могао би дотаћи нирвану.

У једно такво, будванско јутро, сударих се са човјеком, који је излазио из фризерске радије. Био је видно узбуђен. Узрујан. Гледам га - педесетих је година, можда и више, пројед, високих жализака. Невољу има, помислих и саучеснички понудих „раме за плакање“. Углави ми се врзмају хиљаде могућих разлога његове невоље.

Разлог је, ипак, био много беззленији. Непознати говори брзо, помало испрекидано:

- Нијесам, бре, ја овца!

- Добро, шта се десило? - упитах

- Ма, пусти. Изнервирао ме берберин!

Помислих на политику, на безброј других озбиљних ствари, али његов глас ми

одагна неизвјесност.

- Задесио сам се у Будви и отишао код брице да мало скратим ових десетак длака на глави. Штедицун он два пута лијево, два пута десно, а и нема бог зна колико разлога за велики труд. Вјешто заврши посао, насмишши се и рече: - „Пријатно, господине. 80 динара.“

- Каквих, бре, 80 динара?

- запаљено га упитах ја.

- Толико кошта шишање - одговори.

- Објашњавам му ја да је само штедицу десетак милија длака, да ми је пензија толика и толика, да за 80 динара могу да купим педесет јаја и доручкујем сваког јутра, да могу цио мјесец да купујем хљеб, да могу...

- Толико кошта, господине. Молим, платите! - одговори он.

Објашњавам му да су овце да се тако шишају, а да је нијесам овца. Овцу кад ошишаш остане вуну, можеш вуну да продаш, чарапе да исплатеш, пуловер... А мени ништа не остаје од

шишања, само штета и неколико сувишних власи.

- Толико кошта, господине. Молим, платите! - понавља он.

Објашњавам му ја да је само штедицу десетак милија длака, да ми је пензија толика и толика, да за 80 динара могу да купим педесет јаја и доручкујем сваког јутра, да могу цио мјесец да почнујем 80 динара.

- Каквих, бре, 80 динара?

- запаљено га упитах ја.

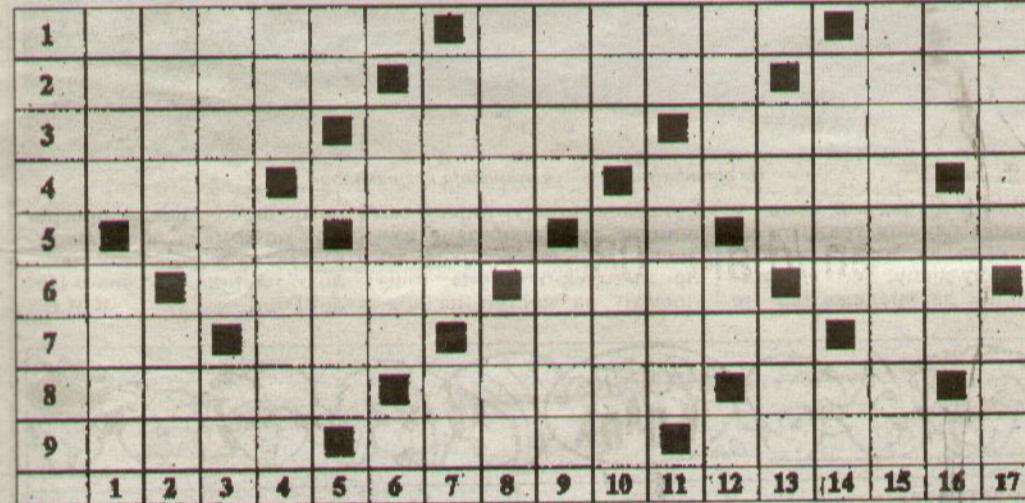
- Толико кошта шишање - одговори.

- Мислим ја на овце у родном селу. Мислим на овце; оне су да се тако шишају. А ја нијесам овца. Но, шта ћу и ћу, извадих 80 динара, платих, а сад бих и сваку длаку на глави да почнујем. Шта је много-много је...

Примири се мало непознати гospodin kroz причу. Glas mu postade smireniji, tihi. Izvinu se, iskreno, pa i prenaglašeno, što me je učinilo i krenu niz sunčem obasjalu ulicu.

Не мирише море.

R. РОСИЋ

УКРШТЕНИЦА БР. 4

ВОДОРАВНО: 1. Радња књижевног дјела - Чинилац - Аутомобилско светло, 2. Догађај који се препричава - Страх (лат) - Морски сисар, 3. Мусиманско свето место - Тенисер Борис - Филипин, 4. Погодбени везник - Будуће вријеме (грам) - Итал. мушки име - Обим, 5. ТВ Титоград (скр) - Припадник највећег словенског народа - Ријека у Италији - Оштар, бритак; 6. Ознака за пречник-Сјеверни јелен - Боксерска категорија - Пратилац Аона, 7. Ратно ваздухопловство (скр) - Неодјевен, го - Рашивати - Презиме књижевнице Перл, 8. Сајам - Гетеово дјело - Нейдентификовани летећи објекат (скр) - Четврти самогласник, 9. Град у Хрватској - Хљеб дугуљастог облика, штруца - Смјеса воде и цемента.

УСПРАВНО: 1. Глас, вијест (лат) - Редни број, 2. Стјење тренутне душевне „неспреноности“ - Талас, 3. Одбрамбени играч у спорту - Писац Бернард, 4. Час, сат - Бодља, три (пјесн.), 5. Нота солимизације - Двадесетпето слово азбуке - Мјесто заваривања, 6. Прво слово - Желудац код преживара - Треће слово ћирилице, 7. Зачетак, плод (лат.) - Хемијска ознака за жељезо, 8. Средите, жаршице (лат.) - Хокејашки реквизит, 9. Глас, вијест (тур) - Птица из породице кока, 10. Господин (грч.) - Женско име, 11. То јест (скр.) - Пристаниште, 12. Плодно тло у пустињи - Основна тарифа (скр.) - Ознака за метар, 13. Ознака за популарни - Брже, напријед (њем.) - женско име, 14. Пре-

клоп на сукњи - Два иста слова, 15. Портрет израђен на основу описа 16. Дрво за бродоградњу - Лична замјеница - Ауто ознака за Шпанију, 17. Врста морског рака - Дипломатски представници.

РЈЕШЕЊЕ УКРШТЕНИЦЕ БР. 3.

ВОДОРАВНО: Мала ноћна музика - Ајан - Ирада - Риголето - Ара - Раваница - Раритети - Ат - Атаковат - Оло - Рото - А - Ка - Раскрити - Ина - Кабул - Урал - Обим - Лава - Аре - Лани - Ликер - Карера - БСП - Рит - Уна - Ала - Изгоранка - Ке - Ма - Имоћани - Ата - Брат - Тло - Банаћани - Флерт.

AUTOP: Momčilo СВОРЦАН

ИЦОВ СПОМЕНИК У ПАРКУ

Пјесници у кафани

Дуго већ нема ни љупке кафана, а ни њеног омиљеног госта. Није ми познато ни шта је било с особљем, нарочито с човјеком по којему је биртија и носила име. Ако јесу, на којему ли су од конпа данас? Оно што је изјвесно: остале су - успомене. И прича.

Кафана код „Ива Шљива“, која је годинама била омиљено свратиште, писаца, сликарја, новинара, боеца и мјештана, нарочито оних који су вољели да вином прелијаву приче, налазила се у приземљу старе „Авале“. Када је будванска хотелска првијенац, у замашном пројекту реконструкције након земљотреса 1979. скраћен на пола и тако уклопљен у модерни комплекс, нестало је и пomenuta кафаница. Урбанисти, помало безосећајни за дух који се точи око шанка добрих кафана по којима се, коначно, и препознају градови, нису нашли места за оно што је прије тога толико стрпљиво, предано и с пуно шарма и мјере, пунјено животом.

Свега неку годину пошто је збрисана са Трга пјесника омиљена кафана, на онај свијет се преселио и њен драги гост. Као да, напросто, није могао да прејали умирање боемског кутака који је ријетко забишао када би био у Будви. А стизао је из свог Цетиња и зими, у рано пролеће, ријеђе за љетних жега, али

се вијек похвалити да је видio

и лијепо јесење подне. На врата улази познат ми човјек, који је у то вријеме био успјешан туристички радник у Тивту. Био је тих дана чест гост разних новина и то нас је упознало. Питао се љубазно са мном, а онда пружио ру-

ку Илији.

- Ја сам Вук Карапић - рекао је гост којем сам понудио мјесто за нашим столом у намјери да га упознам с пријетаљем који је био веома оригиналан и за-баван.

- А ја сам Стјепан Митров Љубиша. Ако ми не вјерујеш пођи до парка, ту близу, тамо ми је споменик - издекламовао је Ици, док је гост још био на ногама, прилично збуњен.

Требало ми је пуно да заставим свијех и разјасним ситуацију, прије свега госту. Ици је, како рече, мислио да се гост шали, а човјек је уистину носио име и презиме реформатора српског језика. Смијех се прењио и на новопридошли гости, па је брзо „пало“ некога тура.

Увијек спреман на добру досјетку, да створи што с у тренутку или за дату прилику прекомпонује стари виц, Илија је био познат и по томе, што је у кафани увијек пio - два пића. И у свакој тури - различита. Поручио би, рецимо, лозовач и мало bijelo, затим крушковац и кока-колу, онда вињац и пиво... И мало се ко може похвалити да је видio Ица како се тетура, или не дај Боже, да не зна што прича. Једном ми је признао да је његов идол био Љубомир Рајнајн. Рођени Цетињанин, врсни новинар, професор журналисте, учитељ и пријатељ многих генерација слатко-горке професије. Господин и маestro чија је специјалност била - вијест. Љубомир Рајнајн - у то сам се лично увијерио - увијек је у кафани пio друго пиће, ако је било више тура. За разлику од Ица само по једно. И из „друге куће“ излазио прав као стријела и луциднији, чинило ми се, него што је био прије уласка. Мој драги пријатељ Илија Станковић, у нечemu, ипак, није био оригиналан. Вјерујем да је на својој звијезди отворио опак неку кафану о којој се и даље прича.

С.Ш. Грегорић

ВИНОТЕКА

Срце моје не моју да сијушам
Кад мисао јућем вина крене.
Ог винаре до винаре луштам,
Тајном стазом вино носи мене.

Снайу нову у вину добијем.
Нема људа болећа од лозе,
Није важно, као волим да ишијем,
Црњак, ћрошек, ћрашевина, розе.

Митар МИТРОВИЋ

Ранко Јеванђели

ЛИЈЕПА МОЈА, А ТРЕБА ЈИ ПРАТИДА, А?
КО ВЕЋУ, НЕКО ПАМЕТАН, ЛИЈЕП, ЈАК, ОВАКО ЈАК, ВИДЕ ЈИ?

ОХ, ЈАК, ДА,
МОЖЕ ЈАК...

РАНКО, ЈЕЗИК
ПРЕГРИЗ'О!

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА Бања - АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА
Минерална вода
Сокови
Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбаљској
тел. 086/51 - 297, тел./факс 52-518
Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/52-378

BANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

AQUAMARK

VAŠA FIRMA
NA INTERNETU -
USLOV ZA
MODERNO POSLOVANJE
I SAVREMENE KOMUNIKACIJE

Internet **сг**

069 061 219

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
факс 086/ 51-320

